

Úvodní slovo	3
Č á s t I. K historii NKÚ	5
Richard Mandelík: Jak se zrodily zákon o NKÚ a úřad	7
Václav Peřich: Dvacet let od přijetí zákona o NKÚ	11
Dušan Tešnar: NKÚ před vstupem České republiky do Evropské unie a krátce potom	16
Vladimír Koníček: NKÚ a kontrolní výbor PS PČR	18
Jiří Kalivoda: Dvacetiletí NKÚ v událostech a názorech	20
Přehled představitelů NKÚ	26
NKÚ v číslech za roky 1993 až 2013	28
Č á s t II. Projevy z odborného semináře k 20. výročí NKÚ	29
Milan Štěch: Zahajovací projev	30
Miloslav Kala: Nejvyšší kontrolní úřad: Silný hráč ve službách daňového poplatníka	31
Zdeňka Horníková: Kontrola je součástí řízení	33
Rudolf Němeček: Jiný úhel pohledu na zákon o Nejvyšším kontrolním úřadu	36
Stanislav Koucký: Dvacet let nezávislé externí kontroly v ČR	40
Radek Haubert: Hospodárná podpora moderního úřadu	43
Sylva Müllerová: Mezinárodní spolupráce Nejvyššího kontrolního úřadu	47
Jaroslav Broža: Nejvyšší kontrolní úřad a jeho vztah k veřejnosti	50
Projev Jana Kinšta, člena Evropského účetního dvora	53
Projev Jána Jasovského, předsedy NKÚ Slovenské republiky	57
Projev Tomaže Vesela, prezidenta Účetního dvora Slovinska	59
Projev Jacka Jezierského, prezidenta Nejvyšší kontrolní komory Polské republiky	60
Projev Günthera Schlickera, generálního ředitele Účetního dvora Rakouska	62
Projev Miloše Zemana, prezidenta České republiky	65
Č á s t III. Obrazová příloha	67

ÚVODNÍ SLOVO

Vážení čtenáři,

držíte v ruce publikaci, v níž chceme popsat uplynulých dvacet let vývoje nezávislé externí kontroly v České republice, dvacet let historie Nejvyššího kontrolního úřadu.

Povedlo se nám oslovit několik hlavních aktérů této historie. Požádali jsme pamětníky, aby se s námi podělili o svůj úhel pohledu na vznik a vývoj Nejvyššího kontrolního úřadu. Bohužel, někteří z těch, kteří by mohli vzpomínat, již nejsou mezi námi.

V publikaci naleznete příspěvky hlavního autora zákona o NKÚ Richarda Mandelíka, prvních dvou viceprezidentů NKÚ Václava Peřicha a Dušana Tešnara a prvního předsedy kontrolního výboru Poslanecké sněmovny Vladimíra Koníčka. Tuto část sborníku uzavírá příspěvek dlouholetého člena NKÚ Jiřího Kalivody, který nás podrobně provádí jednotlivými roky historie NKÚ.

V červnu roku 2013 se v prostorách Senátu Parlamentu ČR uskutečnil odborný seminář na téma Vývoj od systému státní kontroly k modernímu kontrolnímu úřadu, respektive Činnost a směřování nejvyšších kontrolních institucí v příštích letech. Své projevy zde přednesli představitelé Nejvyššího kontrolního úřadu, zahraniční hosté, předseda Senátu PČR Milan Štěch i prezident České republiky Miloš Zeman. Záznamy jejich projevů tvoří druhou část tohoto sborníku.

Věříme, že tato publikace poskytne čtenáři pohled do vývoje nezávislé externí kontroly, do vývoje a historie nezávislé kontrolní instituce. Že zůstane připomínkou toho, „jak to tenkrát bylo“. Zároveň doufáme, že při příštím jubileu Nejvyššího kontrolního úřadu bude podkladem i inspirací pro vzpomínky našich nástupců.

Členové redakční rady

1993 2013 let NKÚ

Č á s t I.

K historii NKÚ

JAK SE ZRODILY ZÁKON O NKÚ A ÚŘAD

Richard Mandelík

Ještě před vznikem obou samostatných států byl v České republice založen Nejvyšší kontrolní úřad České republiky jako výraz vůle ustavit kontrolní orgán nezávislý na ostatních mocích a nahradit Ministerstvo státní kontroly, jehož koncepce byla překonaná a neodpovídala zvyklostem ve vyspělých demokraciích.

Ministr státní kontroly Němec zvedal varovný hlas, že pojetí a některé aktivity NKÚ ČR by měly být podrobeny zkoumání. Po zjištění, že nejde o nevráživost vůči „konkurenční“ instituci, ale že námitky mají racionální jádro, následovala nezbytná osvěta o tom, co to je nezávislá kontrola a jak je organizována v zemích, jejichž demokratická a správní kultura je považována za vysokou. Tématu se chopila skupinka poslanců rozpočtového výboru a usoudila i po zvážení, zda nelze využít současné právní úpravy, že nejlepším naplněním čerstvě vonící ústavy je zcela nový zákon.

Projednávání ústavy na podzim 1992 bylo pro nás doslova svátkem a školou právního a demokratického smýšlení. Také se tříbily znalosti a názory. Ústavou se tehdy žilo a každý si považoval toho, že se na ní může podílet.

Právě na návrh rozpočtového výboru byl NKÚ vtělen do ústavy a tím mu dána velká váha co významného komplementu všech tří mocí. Zároveň však poněkud nešikovným ustanovením se omezila jeho působnost a dodnes musí zákonodárce při rozšiřování působnosti jít do riskantního hlasování ústavním kvorem. Považuji za šťastné, že jsme se ve vládní koalici dohodli na zcela novém zákoně a budoucnost nám, myslím, dala za pravdu. Tato dohoda zatím znamenala jen první, avšak zásadní rozhodnutí.

Použiji nyní řadu přirovnání blízkých mé původní profesi. Rozhodnutí číslo jedna znělo, bude se stavět nový dům. Uvažujeme o jeho konstrukci, technickém vybavení, lidech uvnitř i v okolí a v neposlední řadě musí být dobrá stavba též kvalitní architekturou. Právníci nechť se na mě nezlobí, jejich řeč je leckdy tvrdá a přesná, ale mně jsou tyto technické metafory bližší.

K řízení a vedení domu zvolit systém kolegiální, či monokratický? Jak co nejvíce omezit politické zasahování? Jak organizovat rozhodování uvnitř? Jaké budou výstupy? Jaký bude vztah k exekutivě? Co s těmi současnými a nepotřebnými institucemi?

Existence tehdejšího Nejvyššího kontrolního úřadu České republiky byla s jejím novým ústavním pořádkem neslučitelná. Personální obsazení a organizace a styl práce byly diametrálně odlišné od toho, jak jsme si představovali nezávislou kontrolu v novém státě. Jako nepotřebné se pak jevílo Ministerstvo státní kontroly.

Na tomto místě bude dobré jasně říci, jaká byla úloha jednotlivců a institucí. Klausova vláda, jak již řečeno, si byla vědoma toho, že je nezbytné uvést systém nezávislé kontroly do souladu s ústavou a pokud toto pravím, mám na mysli samozřejmě literu, neb ta je jasná a nepřekročitelná, ale zároveň i ducha, což vyžaduje značné přemýšlení.

Onoho ducha bych vyjádřil ve vší skromnosti svými slovy takto: Učiňme úřad, nadejme ho schopností se rozumně organizovat, naplníme jej důvěryhodnými lidmi, postavme několik plotů, aby nezvlčil

a neprchl neznámo kam, a ponechme mu dostatečnou svobodu naplnit svou působnost a nalézt tvář. Důvěřujme, že to půjde. Však podívejte, jak to dělají jinde a jak úspěšně.

Přiznám se, že mně osobně se líbil německý model už jen proto, že je nejstarší na světě. Bundesrechnungshof je jednou z institucí, které přispěly k tomu, že náš soused je slušnou demokracií s vysokou politickou kulturou. Po zkušenostech 20. století, ale už i se zakladatelem předchůdce onoho úřadu Fridrichem II. si nic lepšího nemůžeme přát. I tohle se člověku honí hlavou, má-li pracovat na takovém úkolu a obhlížet vzory.

Vláda tehdy dala najevo, že by uvítala poslaneckou iniciativu. Vládní strany nebyly zprvu jednotné. KDU-ČSL měla jistý problém s tím, že lidé jí blízcí, řeknu-li to kulantně, jsou ve vedení NKÚ ČR, jenž má být zrušen, a možná se i trochu obávala, že ODS má ambice uplatnit na nový NKÚ svůj vliv. ODA a KDS zastávaly stanoviska blízká ODS.

Leč lidoveckých hlasů bylo třeba a neshoda v tak významné věci byla nepředstavitelná. Chtěli jsme dát najevo, že koalice zde stojí pevně. Myslím, že rozhodujícím momentem v získání lidovecké podpory bylo přemluvení JUDr. Výborného, jehož autorita v KDU-ČSL byla dominantní, k tomu, aby se pod zákon spolupodepsal jako autor. Zde odvedla skvělou vyjednávací práci poslankyně Anna Röschová a tutěž dámou nutno ocenit za její brilantní výkon v roli společné zpravodajky výborů při projednávání návrhu zákona ve sněmovně.

Toto vše by nebylo možné, kdybychom nedostali na stůl základní návrh zákona. Připravili jej lidé tehdejšího ministra státní kontroly Igora Němce. Troufaje si opět použít stavařinu, ministr Němec přinesl dubový rošt, co geniální Santini položil v základech kláštera v Plasech a zajistil jeho neustálé ponoření pod vodu, takže klášter stojí dodnes.

Žertoval jsem tehdy, že bude uveden v Guinnessovi, neb je jediný ministr, který zrušil svůj úřad. Zde mu trochu přidávám, neboť zpočátku to tak nebylo a vyplynulo to až z práce na předloze. Stalo se to výrazným argumentem pro lidovce spolu s ujištěním, že v nížádném případě ODS nebude prosazovat Němce do čela NKÚ. Po tomto nalití oleje na vodu a po vysoce kvalifikovaných Výborného argumentech přednesených na jeho poslaneckém klubu, kdy musel co spoluautor za svým podpisem pevně stát, se koaliční partner za předlohu postavil.

Opozice tehdy zastávala názor, že všechno od koalice je dílo ďáblovo a nedala ani hlas, přestože mnozí u chmeloviny poté přiznali, že se jim to líbí.

Snad cti neztratím a nikoho na ní nezkrátím, když na sebe a dvě poslankyně (jedna koaliční a jedna opoziční, aby se to vypárovalo) prozradím, že jsme to večer mocně oslavili ve vši slušnosti, leč s důsledky nikterak překvapivými. Ráno byly budíky málo asertivní a neprosadily se u nikoho z nás. Prvním bodem jednání sněmovny bylo jakési odvolávání jakéhosi strašlivého člena jakési strašlivé rady, což považoval klub ODS za věc srovnatelnou s vyhlášením války. O ty dva zaspalé koaliční hlasy to neprošlo.

Z hrdiny darebákem za pár minut. Nejuživěji tehdy bouřil poslanec Nečas, jenž navrhoval, aby oba zločinci byli vyloučeni ze strany. Káva se nakonec neuvařila tak horká a Václav Klaus to komentoval po svém způsobu slovy: „Mandelíka a Röschovou vymizíkovat!“ a přitom pravicí stíral imaginární smetlí z rukávu. Když už padlo jedno jméno dámy, musí být řečeno i druhé – Buzková. Leč život šel dál.

Přijetím zákona vyvstaly další úkoly. Nalézt kandidáty na prezidenta a viceprezidenta úřadu a zvolit co nejdříve dostatečný počet prvních členů úřadu, aby se jeho činnost mohla plně rozvinout. V koalici tehdy nakrátko převládla uznalá a velkorysá atmosféra a ODS bylo přiznáno právo navrhnout prezidenta a KDS viceprezidenta.

Nemá smysl zde referovat, která jména padala, já mohu jen popsat, jak to skutečně probíhalo, neboť jsem se tehdy účastnil výkonných rad ODS. Padala jména, stále to nebylo ono, až někdo a nevzpomenu si již kdo, vyslovil jméno Lubomír Voleník. Pamatuji se na debatu, kde byl chválen co statečný právník za vyššího režimu, viditelný a bystrý federální poslanec a poté přesný a poctivý likvidátor státního podniku Orbis, kteroužto práci pak za něj dodělával jiný, který už nebyl tak akurátní. Rovněž byl ceněn jeho aristokratický nadhled nad politickými půtkami a statečné sžití s obtížnou chorobou. Řeknu otevřeně, že je radost předstoupit s takovým kandidátem a postavit se za něj.

Znal jsem jej trochu ze severních Čech, kde jsem kandidoval, a hned jsme si patrně padli do oka. Padali jsme si do něj pak ještě 3 roky profesně i lidsky, neb byl častým návštěvníkem „svého“ rozpočtového výboru. Myslím, že to byl dokonce on, kdo mě přivedl na myšlenku prosadit v rozpočtovém výboru ustavení podvýboru pro kontrolu, jakožto blízkého bodu mezi NKÚ a parlamentem. Později se vyvinul v samostatný výbor.

Dr. Peřicha jsem sice neznal, ale do přívětivých očí tohoto inteligentního pána se též dobře padalo. Oba kandidáti se skvěle představili ve výborech i ve sněmovně a s jejich zvolením nebyl sebemenší problém. Noblesa JUDr. Voleníka a jeho až úzkostlivá nestrannost mu pak vynesly uznání celého politického spektra. I někteří zavilí odpůrci vlády, nebudu jmenovat, mi dokázali říci, co jste odhlasovali dneska, je hnůj, ale ten Luboš se vám povedl.

Volba členů úřadu byla poněkud nervóznější, někteří si mysleli, že ji má koalice přetlačit a obsadit úřad svými lidmi a já jsem tehdy dost ostře prohlásil, že nic takového není chytré ani prospěšné a pokud se tato myšlenka prosadí, pak beze mě a už se tématu ani nedotknu, ba dokonce to veřejně odsoudím. Nakonec se prosadila koncepce práva všech stran navrhnout poměrný počet a mně dali najevo, když jsi to tak chtěl, zaříd', ať to proběhne dobře. Přesně tak to bývá i v zaměstnání. Navrhni něco, budeš to muset udělat a prémie dostane šéf.

Docela jsem se naběhal, naseděl a nažvanil v těch dnech, o cigaretách nemluvě, a že se namokro jedná lépe, to netřeba zdůrazňovat. Nový prezident NKÚ tehdy trávil mnoho času ve sněmovně, přestože to pro něho znamenalo značné nepohodlí a svým osobním šarmem a precizní argumentací velice napomáhal chystané volbě. Výsledek byl triumfem zdravého rozumu, jakých už mnoho nevidíme. Všichni navržení se poté podrobili jakémusi konkurzu před rozpočtovým výborem, který jejich vizitky předložil sněmovně. Členové NKÚ byli zvoleni hned v prvním kole ve dvou etapách, v té první deset a ve druhé zbývající počet, což se u žádné volby v tehdejší volební období už nepodařilo. Těžko říci, jakou jsem z toho všeho měl radost. Asi takovou jako Gustave Eiffel, když ji viděl poprvé rozsvícenou. Už zase stavař.

Nebyla všechno jenom idyla, v roce 1995 se mezi prezidentem a některými členy kolegia objevilo jakési pnutí a jiskření, což jsme v rozpočtovém výboru považovali za dětskou nemoc naší ratolesti a výzvu k rodičovskému zásahu. Ve vzácné shodě politických stran jsme v rozpočtovém výboru využili jednatelů řádu Poslanecké sněmovny a 13. října 1995 ustavili podvýbor pro kontrolu, abychom se v užším kruhu a tedy rychleji a efektivněji pokusili dospět k návrhu změn zákona, ukáže-li se to potřebným. Po mnoha hodinách vyjednávání s vedením úřadu a některými jeho členy se podařilo na půdě podvýboru připravit rozsáhlou novelu a podpořit ji autoritou výboru napříč všemi stranami.

Bylo však potřeba zajistit souhlas vlády, jinak by novela neměla šanci. Oslovil jsem tedy premiéra o jedné z přestávek jednání klubu ODS. Usmíval jsem se co nejpotutelněji a požádal ho o podporu návrhu ve vládě zhruba těmito slovy: „*Pane předsedo, já vím, on ten Voleník občas zlobí a přehání, ale teď mu tam trochu zlobí pár lidí a my ho jako šéfa musíme podržet. Na tohle tam máte novelu zákona a moc*

prosím podpořte mi ji, ať jim všem dáme trochu přes prsty.“ To se mu zjevně líbilo, klepal mi na rameno, a protože si skvěle takové věci pamatoval, oproti obecnému očekávání vláda souhlasila a byl to tehdy snad jediný poslanecký návrh před koncem volebního období, který souhlas získal.

Bohužel se však již nedostal do balíku, který bylo ještě možné projednat. Takhle to bylo před dvaceti lety a rád na to vzpomínám a nejraději na pana Voleníka, jehož jsem měl ze všech vysoce postavených Čechů té doby nejradši. Kdo si zaslouží pamětní bustu víc...?

DVACET LET OD PŘIJETÍ ZÁKONA O NKÚ

Václav Peřich

Co se tu vlastně děje?

Je podzim 1992, běží třetí rok od návratu k demokratickým poměrům, souběžně probíhá mnoho hospodářských a společenských proměn a tím vrcholným dějem je příprava na zánik České a Slovenské Federativní Republiky a nové uspořádání samostatných nástupnických států. Dosavadní federace má mezi vrcholnými orgány státní správy Federální ministerstvo kontroly, Česká republika má Ministerstvo kontroly ČR a Nejvyšší kontrolní úřad ČR, legislativní rámec tomu tvoří jak federální, tak republikové zákony. V návrhu nové ústavy pro Českou republiku je samostatná hlava vymezující základní postavení Nejvyššího kontrolního úřadu jako nezávislého kontrolního orgánu České republiky. Tvorba podrobnější zákonné úpravy je odložena s předpokladem, že půjde o **nejvyšší kontrolní instituci standardní pro demokratické státy zastoupené v INTOSAI**, jejíž přesnější postavení a působnost bude možné upravit až po výsledném přerodu federace na dvě samostatné republiky. Do některých těchto procesů jsem byl přímo zapojen jako poslanec Sněmovny národů Federálního shromáždění a přirozeně mě zajímal každý detail, který mohl příznivě ovlivnit rozložení sil a protivah ve vznikajícím uspořádání státních orgánů. Za této situace jsem jednoho večera téměř nevěřicně sledoval ve večerních zprávách výměnu názorů mezi představiteli vrcholných kontrolních institucí České republiky. Věcně nejspíš o mnoho nešlo, ale mne zaskočila prostá skutečnost, že každý z orgánů, které mají veřejnosti garantovat důvěryhodnost chodu státu, najednou znevěrohodňuje ty druhé, jimž by měl být ne soupeřem, nýbrž doplňujícím partnerem. Kontrolní vazby mne vždy zajímaly jako funkční prvky složitějších systémů a bylo mi naprosto jasné, že musí být nejméně dvojího typu – ty, které jsou doprovodnou (a nedílnou) součástí provozního řízení (klasickým příkladem ze školních let byl odstředivý regulátor parního stroje), a naproti nim ty prvky, které nemohou bezprostředně generovat provozní rozhodnutí, avšak umožňují komplexněji prověřovat a vyhodnocovat funkční způsobilost daného systému. Vzájemné doplňování exekutivní a nezávislé kontroly tedy nemá mít konkurenční povahu, naopak. Dobře fungující „exekutivní“ kontrola může a má významně usnadňovat nezávislé prověřování, zatímco právě výsledky takového nezávislého prověřování mohou a mají vést k optimalizaci systému vnitřního ovládání (řízení a kontroly).

Onen spor, který jsem tehdy sledoval v hlavní zpravodajské relaci televize, byl tedy vážným signálem (indikátorem) selhání nejméně jednoho z obou kontrolních prvků našeho společenského systému. Proto jsem se o věc začal zajímat blíže a dospěl jsem zhruba ke třem základním východiskům:

1. ačkoliv vláda musí mít nějaký názorově orientovaný koncept (tedy politiku), jeho uplatňování musí být viditelné a srozumitelné, přičemž požadovaná přehlednost a srozumitelnost je garantovaná dosažitelnou odborností – nikoli podle politických hledisek;
2. nezávislá kontrola veřejného hospodaření sleduje a vyhodnocuje nejenom hospodářské jednání exekutivních orgánů, nýbrž také povahu a účinnost pravidel a kritérií pro příslušné provozní procesy;
3. vrcholové řízení státních (obecněji veřejných) institucí musí dobře chápat nezbytnost odborně objektivizovaných informací o vlastním provozu a chodu, protože neúplně a zkresleně shromažďované informace zákonitě vedou k přijímání chybných rozhodnutí a selhávání (nemůže-li se systém vyrovnávat s chybami v uspořádání a provozu, degraduje).

Tato východiska mohou samozřejmě vypadat jako příliš teoretická a technicistní, jako *hraběcí rady* v situaci, kdy se federální instituce přebudovávají na republikové, kdy není jasné, jak dál postupovat ve vytváření samosprávných stupňů, a kdy se s obdobně nastavenými zásadami velmi obtížně snaží pracovat i nestátní podnikatelský sektor. Na druhou stranu však je právě taková situace nejvhodnější k tomu, aby se přikročilo k těm změnám, které představují skutečný – nejen deklarovaný – přechod na nové principy. Je proto hodno ocenění, že zřejmě takto pochopili situaci někteří z poslanců Poslanecké sněmovny, do níž se přetělila Česká národní rada zvolená v roce 1992, a za koncepčního vedení Richarda Mandelíka připravili poslanecký návrh zákona o Nejvyšším kontrolním úřadu, který vycházel ze zcela stejných východisek, která jsou uvedena výše. To bylo velmi povzbudivé a já jsem se o zrození nově koncipované instituce začal zajímat ještě blíže.

První krok je těžký, těžší už je jen ten druhý

Nemá smysl zastírat, že konečné znění zákona o NKÚ nebylo výsledkem pouhé ideálně odborné implementace mezinárodních standardů do našeho právního řádu. To by také nejspíš prostě nebylo možné, musel se projevit vliv tehdejší politické situace v Poslanecké sněmovně, nemálo se na konečné podobě zákona projevilo také to, že pro velikost naší země nebylo možno zcela optimálně přizpůsobit kolegiální strukturu Spolkového účetního dvora SRN. Na jedné straně tvůrci zákona vycházeli z toho, že monokratická struktura anglosasky koncipovaných nejvyšších kontrolních institucí není pro naše podmínky vhodná, pro nejzásadnější záležitosti byl tedy jako rozhodovací určen kolektivní orgán – kolegium. Na straně druhé bylo ovšem značně obtížné organizační strukturu instituce s jejími standardně provozními potřebami v režimu zaměstnaneckém sladit s postavením omezeného počtu členů zastoupených v kolegiu. K omezení počtu navrhovaných členů došlo v průběhu projednávání zákona ve sněmovně spolu s dalšími změnami, které byly oproti původnímu návrhu tak značné, že pro výklad a implementaci výsledného znění zákona už bylo nesnadné odvolávat se na **úmysl zákonodárce** vyjádřený v důvodové zprávě k návrhu zákona, což většinou při uvádění nových zákonů do praxe může pomoci.

Po dvaceti letech uplatňování zákona v jinak dosti proměnlivém prostředí se jeví tehdejší základní rozvržení postavení a působnosti NKÚ jako značně prozíravé, určité diskuse a spory posledních let o úpravu těchto vazeb úzce souvisí s celkovým vývojem společnosti a politické kultury, týkají se však spíše způsobu užití výsledků práce i odborné kapacity Nejvyššího kontrolního úřadu ostatními partnery. Úřad sám se však po funkční a odborné stránce plynule vyvíjí podle původně vytyčených principů a přirozeně přitom reaguje na důležité změny prostředí, přičemž sám svou působností k těmto změnám odpovídajícím způsobem přispívá. Vraťme se ale do poloviny roku 1993. Už ve vzpomínce na JUDr. Lubomíra Voleníka (letos v červnu) jsem vzpomínal na jeho klíčovou úlohu při volbě deseti prvních členů Nejvyššího kontrolního úřadu v Poslanecké sněmovně. Byl to opravdu mimořádně důležitý moment, bez uskutečnění této volby před začátkem parlamentních prázdnin bychom nemohli spustit plnohodnotné rozhodování Kolegia NKÚ, ztratili bychom nejméně dva měsíce a asi by se nepodařilo vyvolat tak dělnou a produktivní atmosféru pro vytvoření statutárních a provozních pravidel orgánů úřadu, pro přijetí prvního plánu kontrolní činnosti a v neposlední řadě pro nelehkou práci slučování provozu dvou organizačně právních předchůdců – tedy Ministerstva kontroly České republiky a Nejvyššího kontrolního úřadu České republiky. Samozřejmě jsme usilovali o to, aby nejlepší odborníci z obou těchto institucí tvořili jádro obsazení nového NKÚ, ale byli jsme vázáni nutností snížit celkový početní stav zaměstnanců, a navíc bylo v některých případech potřebné překonat určité důsledky předchozích sporů těchto institucí, které se promítly do postojů některých zaměstnanců v osobní rovině. Nicméně jak mezi členy NKÚ, tak na střední úrovni vedení byli zastoupeni odborníci z obou institucí. Pro tu část působnosti, v níž zákon stanovil pro NKÚ povinnost monitorovat vývoj plnění státního rozpočtu a podávání průběžných zpráv Poslanecké sněmovně, bylo optimální využít

zkušeností odborníků z předcházejícího NKÚ ČR, v jiných částech působnosti se více uplatňovali odborníci ze zanikajícího Ministerstva kontroly ČR. Pro mne osobně bylo velmi zajímavé slučování informačních systémů, základem byla vcelku samozřejmě struktura Ministerstva kontroly, protože zahrnovala technologické zázemí devatenácti územních pracovišť ve všech krajích ČR, bylo však od začátku zřejmé, že odborná i provozní data je nezbytné integrovat, a dokonce převést na radikálně vyšší technologickou úroveň. Mezi zaměstnanci byla řada těch, kteří dokázali informační technologie účinně zapojit mezi podpůrné nástroje činnosti NKÚ, avšak v oblasti systémového řešení se ukázalo jako potřebné doplnit odborný tým také o zkušené informatiky nové.

Samostatnou a důležitou otázkou k řešení byly metodologické postupy. Zákon stanovil pro kontrolní činnost v paragrafech 19 až 31 kontrolní řád (vycházející víceméně z obecných procesních pravidel pro státní kontrolu), ten však upravuje v obecné rovině zpracování závazných dokumentů a vztahy mezi kontrolujícími a kontrolovanými osobami, nijak však nemůže brát v potaz vnitřní strukturu NKÚ ani gesci jednotlivých útvarů této struktury v rámci členění dílčích procesů, operací a úkonů. Navíc jej bylo možno přímo uplatňovat pouze na výkon kontrolní činnosti směřující ke zpracování kontrolních závěrů. Oprávnění NKÚ k jiným částem působnosti (např. k tvorbě plánu kontrolní činnosti, monitorování státního rozpočtu) nebylo možno opírat o jeho ustanovení. V tomto směru bylo zřejmé, že vývoj vlastní metodologie bude dlouhodobým – a dalo se už tehdy tušit, že nikdy nekončícím – úkolem. Z odstupu vzpomínám s obzvláštní vděčností vedle dr. Voleníka na některé z tehdejších členů NKÚ (Karel Bidlo, Josef Pohl, Jiří Drábek, Jana Krejčová) a právníků (JUDr. Velebová, JUDr. Pohanka, JUDr. Skopal), kteří už v první fázi značně přispěli k vývoji odborných materiálů NKÚ. Na vyjmenování původců významných přínosů v dalších fázích už bych potřeboval velmi dlouhý seznam, zapojilo se opravdu mnoho odborníků i ze zkušených řadových kontrolorů.

Poslední odstavec o *„nelehkých začátcích“* bych rád věnoval mezinárodním vztahům. Nesmějí být opomenuty hned z několika důvodů – existence nezávislé kontroly v České republice byla jednou z podmínek spolupráce s Mezinárodním měnovým fondem (MMF), díky tomu byl vlastně výše zmíněný předcházející NKÚ ČR založen. V druhé polovině roku 1993 ověřovací mise MMF končila, MMF pověřený auditor tehdy u příležitosti zpracování závěrečné zprávy navštívil NKÚ a přednesl našim odborníkům přednášku o uplatňování nezávislé kontroly na celostátní úrovni. Z jeho věcného výkladu jsem tehdy poprvé nabyt živého dojmu, že NKÚ jakožto jediná instituce svého druhu ve státě má v mezinárodním společenství nejvyšších auditních a kontrolních institucí naprosto zásadní odborné zázemí. Tento vztah byl posilován také faktem, že EUROSAI (evropská součást Mezinárodní organizace auditních/kontrolních institucí /INTOSAI/), která byla založena v roce 1990 na kongresu v Madridu, určila o tři roky později ve Stockholmu jako místo konání dalšího kongresu Prahu. To znamenalo, že NKÚ se od svého nového ustavení stal hned členem vedení této evropské organizace, a od roku 1996 jí měl dokonce předsedat.

Když se věci dělají poprvé

Je to vlastně určitý druh výsady být u toho, když se zakládá tradice. Na podzim roku 1993 se podařilo v Poslanecké sněmovně zvolit dalších pět členů úřadu, a doplnit tak Kolegium na plný počet. Všichni se podíleli na diskusích k přípravě úplné novinky v české tradici – veřejnosti určeného plánu kontrolní činnosti. Postupně a takřka nenápadně se tak vytvářel koncepční přístup k rozvržení odborných kapacit NKÚ. Dále bylo nutno začít vydávat periodikum, jehož pravidelné publikování uložil úřadu zákon (*Věstník NKÚ*). Při prezentaci úvodní částky věstníku se konala první velká tisková konference s účastí vedení NKÚ včetně všech členů Kolegia. Na začátku dalšího roku se naprosto celý úřad věnoval sestavení první výroční zprávy podle zákona a znovu to byl vzrušující sled mnoha koncepčních i dílčích diskusí, a to jak o celkovém pojetí a rozsahu výroční zprávy, tak o specifických otázkách, k jejichž řešení bylo nutné vypracovat úplně nové postupy – např. finanční vyhodnocení plánu kontrolní činnosti.

Také bylo potřebné pokročit ve zdokonalování vnitřního provozu NKÚ včetně jeho informačního systému. Tak byla na jaře 1994 uskutečněna první větší mezinárodní akce, na které nám zástupci partnerských institucí z Rakouska, Švédska, Spojeného království, Izraele a Německa referovali o tom, jak využívají informační technologie k podpoře odborné působnosti i provozu svých organizací. Shrnutí takto získaných poznatků a jejich důkladné zpracování pak vyústilo do projektu nového způsobu využívání informačních technologií v NKÚ. Velmi dobře si vzpomínám, jak jsme nově testovali propojení centrály s územními pracovišti pomocí deseti modemů a jak se v neformální soutěži mezi testujícími útvary nejrychleji centrále přihlásil Ing. Rokůsek ze Sokolova. Jakkoliv mi bylo jasné, že v této oblasti musíme dohnat značné zpoždění za rozvinutějšími zeměmi, už tehdy bylo znát, že náležím ke generaci, pro kterou jsou některé technologické novinky až přílišným skokem dopředu. Byl jsem například velmi dlouho skeptický k jednomu ze zásadních východisek navrhované architektury informačního systému a Ing. Pavel Valina mě musel dlouho přesvědčovat, abych akceptoval onlinové propojení všech pracovišť NKÚ po vlastní síti, což se nakonec ukázalo jako naprosto klíčové pro uskutečňování navazujících IT projektů. V této souvislosti musím také připomenout, že bez vstřícného postoje rozpočtového výboru Poslanecké sněmovny k těmto rozvojovým změnám bychom asi nedokázali v tradičně připravovaném rozpočtu NKÚ najít zdroje pro tak náročné projekty.

A tím se dostávám k vzájemné součinnosti s orgány Poslanecké sněmovny v onom stále ještě *'budovatelském'* období. Pro plnou funkčnost žádoucích zpětných vazeb v demokratickém systému je totiž nutné, aby v něm působil nejen kontrolní orgán vybavený příslušnými kompetencemi, kvalifikovaným personálem a dalšími podmínkami včetně technického a hospodářského zabezpečení, nýbrž také aby se s výsledky práce takového orgánu náležitě pracovalo na dalších úrovních v oblastech moci exekutivní a zákonodárné. U veřejnosti jsme se často setkávali s kritikou našich *'pouze nalézacích'* pravomocí. „*No dobře, vy nějaké nesprávnosti zjistíte a zveřejníte, ale pak se už nic neděje.*“ A musím připustit, že zřetelnější navazování na naše kontrolní nálezy se u ostatních orgánů jak u moci výkonné, tak u moci zákonodárné vyvíjelo velmi zvolna. Proto pro nás bylo velkou pomocí, když vedení Poslanecké sněmovny akceptovalo návrh na uspořádání odborného sympozia o vztahu mezi zákonodárným sborem, ministerstvem financí a nejvyšší auditní/kontrolní institucí spolu se zástupci příslušných institucí ze Spolkové republiky Německo. Sympozium se konalo v květnu 1995 přímo v budově Poslanecké sněmovny (tzv. státní akty) a ze všech tří stran bylo zastoupeno na vysoké úrovni – přítomni byli presidenti a vicepresidenti auditních/kontrolních institucí, předsedové příslušných parlamentních výborů i vysocí představitelé ministerstev financí. Českou hostitelskou stranu reprezentoval místopředseda Poslanecké sněmovny Karel Ledvinka. Němečtí kolegové věnovali přípravě sympozia velkou pozornost a nemalé prostředky, připravili například dvojjazyčná porovnání základních předpisů i některých pracovních dokumentů a představili velmi podrobně příklady obsahu a postupů součinnosti mezi orgány Spolkového sněmu a Spolkového účetního dvora. Díky takto připraveným podkladům mohlo sympozium proběhnout ve věcném a produktivním duchu. Poslanecká sněmovna Parlamentu ČR v návaznosti na to při rozpočtovém výboru ustavila podvýbor pro kontrolu – předchůdce nynějšího kontrolního výboru. Došlo k významnému pokroku v otázce projednávání výsledků práce NKÚ na půdě zákonodárného sboru, jsem však přesvědčen, že dodnes není úroveň vzájemné součinnosti na žádoucí úrovni a představuje oblast dalších možných zlepšení jak po obsahové, tak procesní stránce, a to v zájmu obou stran. Ve směru k moci výkonné postupovalo budování soustavnějších komunikačních vazeb (při respektování nezávislosti NKÚ) ještě pomaleji, dospělo však k nalezení řady užitečných postupů, které jsou uplatňovány vcelku vyhovujícím způsobem. Ovšem i zde docházelo (a zdá se, že podle konkrétních okolností i docházet bude) k výkyvům, které v očích veřejnosti nepřispívají k důvěryhodnosti snah o nápravu zjišťovaných nedostatků.

1996 – kongres EUROSAI a přihláška České republiky do EU

Příprava III. kongresu EUROSAI, jehož konání bylo naplánováno na rok 1996 již ve Stockholmu o tři roky dříve, představovala pro NKÚ výrazný stimul v oblasti mezinárodní spolupráce, a to jak pro aktivní účast zástupců NKÚ na předkongresových tematických seminářích a expertních mítincích, tak z důvodu shromažďování nejrůznějších podkladových dokumentů a údajů. Hostitelskou úlohu NKÚ podpořili svými vystoupeními na kongresu i prezident republiky Václav Havel a ministr zahraničí Josef Zieleniec, což bylo účastníky kongresu hodnoceno velmi příznivě. Po odborné stránce však bylo velmi důležité shrnutí výsledků tematických předkongresových akcí a přijetí dalšího programu spolupráce, v němž už měl jako úřadující prezident řídicí rady EUROSAI své pevné místo prezident českého NKÚ JUDr. Lubomír Voleník. To také otevřelo cestu řadě odborníků z NKÚ do různých pracovních skupin a kooperačních programů EUROSAI, což značně zvýšilo úroveň metodologické práce a napomohlo to výměně poznatků např. v oblasti kontroly privatizačních akcí nebo programů životního prostředí.

Dalším výrazným posunem ve vývoji vnitřních i vnějších vazeb bylo rozhodnutí vlády ČR o podání přihlášky do Evropské unie, ve které už byla značná část údajů věnována otázkám finanční kontroly, a tedy způsobilosti České republiky plnit v této oblasti nároky kladené na členské státy. Zcela samozřejmě ze strany orgánů EU následovalo vyhodnocování údajů této přihlášky, postupné projednávání tzv. kapitol přístupových podmínek a aplikování takových postupů, jako byly tzv. *screening* nebo *peer review*. Důsledky tohoto procesu nebyly obráceny pouze do budoucna a netýkaly se jen integrace jako takové. Práce vykonávané v této oblasti pomáhaly dosáhnout i určité vlekoucí se nápravy mezer v předpisech týkajících se hospodaření státu. Od svého ustavení NKÚ opakovaně poukazoval na chybějící zákonnou úpravu hospodaření se státním majetkem, teprve v procesu prací směřujících k začlenění do EU se konečně podařilo tuto mezeru vyplnit. Pokud jde o přípravu zákona o finanční kontrole ve veřejné správě, byl NKÚ ze strany zákonodárského sboru přizván k dopracování jeho konečného znění, když Poslanecká sněmovna neschválila první verzi vládního návrhu.

Zdaleka ne všichni posuzovatelé a komentátoři našich různých transformačních procesů si byli vědomi, že ti, kdo se v těchto záležitostech angažují, musí počítat s vyrovnáváním trojího vychýlení z normálního vývoje. Tím nejvýznamnějším bylo překonávání dědictví mnoha desítek let strávených za nenormálních podmínek totalitních (či podle některých jen autoritativních) režimů. Druhé vychýlení způsobené dělením federace mnozí podceňují, ale zapominají přitom např. na skutečnost, že na naprosto nevyhovujícím stavu řízení organizací ve veřejné sféře má svůj podíl i dělení federace způsobená ztráta legislativního rámce pro ty prvky kontroly, které mají doprovázet řídicí struktury. Konečně třetí vychýlení spočívalo v tom, že za voláním ‚*zpátky do Evropy*‘ byla představa pouhé statické podoby ‚*pevnosti Evropa*‘, jejíhož blahobytu by volající chtěli být účastni. Po ukončení studené války a tím vyvolaných změnách ve světě a v Evropě zvláště však nabyla dynamika integračních procesů na intenzitě i rychlosti, což samozřejmě přineslo i řadu změn ve vnitřním fungování i ovzduší evropských institucí. Česká republika podávala přihlášku v roce 1996 – to znamená jen rok po významném rozšíření z *dvánáctky* na *patnáctku*, tedy v době, kdy ještě všechny dopady toho posledního rozšíření nebyly zřejmé. Navíc se chystalo prakticky nejrozsáhlejší rozšíření v celé historii integrace Evropy a ze strany orgánů unie byly na žadatelské státy uplatňovány požadavky, jejichž plnění by bylo i ze strany některých stávajících členů značně problematické. Nebylo proto vůbec překvapivé, že veškeré tyto práce neprobíhaly bez střetů a dlouhých a často i obtížných diskusí. A stejně tak není překvapivé, že i po dovršení přístupového procesu a po úspěšném vstupu České republiky mezi členské státy EU mnohé z těchto diskusí pokračují a nabývají na intenzitě.

Ale to vše už více než deset let sleduji jen nepřímo a nezbyvá mi než vyjádřit přání mnoha sil a úspěchů pro všechny, kdo se na pokračování tohoto velkého příběhu mohou podílet.

NKÚ PŘED VSTUPEM ČESKÉ REPUBLIKY DO EVROPSKÉ UNIE A KRÁTCE POTOM

Dušan Tešnar

Roky 2003 až 2005

Na začátku roku 2003 byl NKÚ organizačně a personálně vybudován, intenzivně probíhala příprava moderních kontrolních metod ve spolupráci se školiteli z vyspělých evropských zemí; na konec roku 2003 byl připravován summit kontrolních institucí z celé Evropy v Praze.

NKÚ ztratil svého prezidenta a vznikla situace zastupování. Rovněž situace hodnocení desetileté činnosti úřadu. Hodnocení mělo pracovní ráz a pozitivní pohled na dosud vykonané, a to jak z hlediska kvality, tak spektra činností.

Je účelné připomenout, že byla položena otázka, zda by neměla být v roli NKÚ intenzivnější kontrola příjmové strany státního rozpočtu. Tato otázka je aktuální i po dvaceti letech činnosti úřadu.

Aktuální hlavní úkoly

Aby nebyla ztracena energie minulých let, bylo potřeba udržet intenzitu přípravy na vstup ČR do Evropské unie tak, abychom obstáli i na kontrolním poli.

Znamenalo to bez přechodné fáze začít aplikovat moderní kontrolní metody, např. finanční a výkonnostní audit, kontrolní standardy atd. Plán kontrolní činnosti, rozpočet instituce a kvalifikace pracovníků – tyto klasické nástroje musely reagovat na nové věci. V NKÚ se objevila řada mladých specialistů, pro které byly nové věci výzvou.

Ze strany evropských institucí opakovaně zazníval požadavek na silnější vazbu mezi parlamentem ČR a NKÚ. Tato myšlenka postupně získávala širší a širší podporu, a tak byl nakonec v roce 2006 v Poslanecké sněmovně PČR ustaven parlamentní kontrolní výbor, který snahy o rezonanci NKÚ a dolní komory završil.

Odezva veřejnosti na působení NKÚ

Odezva veřejnosti na realizační kroky NKÚ byla převážně pozitivní. Instituce zabývající se periodicky výzkumy veřejného mínění zařazovaly NKÚ mezi nejvýše hodnocené.

Účinnost práce NKÚ v letech 2003 až 2005 a v následujícím období

Na adresu subjektivních stesků o nedostatečném vnímání NKÚ je třeba říci následující:

Rozhodující zdroj faktů o nedostatcích zjištěných kontrolami uváděný v médiích pochází z kontrolních závěrů NKÚ.

Organizace zabývající se společensky negativními ekonomickými jevy, jako např. Transparency International, jsou odkázány na profesionální výstupy NKÚ.

Řada kontrolních závěrů NKÚ má dlouhodobou platnost; tato skutečnost není Poslaneckou sněmovnou zatím plně využita, ve sněmovně dochází k objeovávání již nalezeného. NKÚ reprezentuje pro dolní

komoru parlamentu servis aktuální i dlouhodobý. V podstatě tvoří dolní komora a nejvyšší kontrolní instituce dipól pro kontrolu řádného hospodaření státu.

Lze konstatovat, že výsledky NKÚ, zejména ty s dlouhodobou platností, jsou pro správu České republiky nanejvýš užitečné. Užitečnost NKÚ spočívá v objektivnosti, spolehlivosti a stabilitě pohledu na funkčnost a správnost hospodaření státu.

NKÚ a jeho lidé

Silnou stránkou NKÚ jsou kontroloři. Jsou to specialisté soustředění v monoprofesní organizaci, která je plně funkční. Dají se přirovnat k anonymním hráčům orchestru, který musí k úspěchu celku odvést bezchybný výkon. Zaslouží uznání.

NKÚ A KONTROLNÍ VÝBOR PS PČR

Vladimír Koníček

Když jsem v březnu roku 2006 hlasoval spolu s dalšími 124 kolegy pro novelu zákona o jednacím řádu Poslanecké sněmovny, kterou se kontrolní výbor zařadil mezi výbory zřizované ze zákona, netušil jsem, že od září téhož roku budu tomuto výboru předsedat.

Návrh na zřízení samostatného výboru přednesl ve sněmovně poslanec Libor Ježek, v té době předseda podvýboru pro kontrolu, fungujícího v rámci rozpočtového výboru, a později velmi aktivní místopředseda výboru.

Na svém prvním zasedání v září 2006 výbor jen zvolil předsedu, pět místopředsedů a ověřovatele, ale už na druhém zasedání v říjnu začal výroční zprávou NKÚ za rok 2005, pokračoval stanoviskem NKÚ k státnímu závěrečnému účtu za rok 2005, projednal návrh závěrečného účtu kapitoly 381 – *Nejvyšší kontrolní úřad* a také posoudil návrh prezidenta NKÚ na nového člena Kolegia NKÚ. Na první pracovní schůzi skoro vše, co se týkalo NKÚ.

Do konce roku výbor ve vztahu k NKÚ stihl ještě projednat návrh rozpočtu kapitoly 381 a také šest kontrolních závěrů.

V následujícím roce už výbor pojednal 38 kontrolních závěrů a začal plnit svou kontrolní funkci ve vztahu k nápravným opatřením přijímaným jednotlivými ministerstvy. Výbor se snažil projednat většinu kontrolních závěrů NKÚ, protože jsme to všichni považovali za nejpodstatnější součást spolupráce Poslanecké sněmovny a NKÚ. V roce 2008 projednal kontrolní výbor 31 závěrů, v roce 2009 to bylo 29 kontrolních závěrů.

Při čtení usnesení výboru z té doby musím smeknout před jeho členy, když se dokázali shodnout nejen na dosti tvrdých konstatováních o porušování zákonů (měli to podložené zjištěními NKÚ), ale i na vyžadování realizace nápravných opatření.

Na základě projednávání kontrolních závěrů NKÚ se výbor některými oblastmi zabýval podrobněji a přicházel k zajímavým zjištěním. Například u Fondu dětí a mládeže nikdo nekontroloval plnění usnesení Poslanecké sněmovny ve vztahu k Ministerstvu financí. Při projednávání kontrolních postupů při čerpání finančních prostředků z Evropské unie na nákup zdravotnické techniky musel výbor konstatovat, že Ministerstvo financí v této oblasti neprovedlo žádnou veřejnosprávní kontrolu zaměřenou na hospodárné, efektivní a účelné nakládání s finančními prostředky. Vězeňská služba se dostala do palby médií, když výbor projednával nákupy rušiček pro věznice, Správa státních hmotných rezerv zase tehdy, když výbor projednával hospodaření s těžkými topnými oleji.

Na oplátku výbor poskytl NKÚ několik podnětů pro zařazení do plánu kontrolní činnosti. Takovým velkým společným tématem bylo sledování projektu Státní pokladny.

Jediný problém ve vzájemné komunikaci mezi výborem a NKÚ vznikl při projednávání závěrečného účtu kapitoly 381 – *Nejvyšší kontrolní úřad* za rok 2008, kdy se výbor jen z tisku dozvěděl o existenci usnesení Kolegia k tomuto závěrečnému účtu. K prověření skutečností uvedených v usnesení byla výborem určena skupina poslanců, ta vypracovala zprávu na základě podkladů poskytnutých Nejvyšším kontrolním úřadem a zjistila některá pochybení v hospodaření NKÚ. Výbor jako celek byl později pověřen usnesením Poslanecké sněmovny provedením kontroly hospodaření NKÚ, prezident

NKÚ František Dohnal kontrolní skupině odmítl poskytnout podklady k provedení kontroly a spor o kontrolu hospodaření NKÚ se začal řešit soudně. Tento „souboj“ státních institucí byl trochu nešťastný a poškodil jméno jak Poslanecké sněmovny, tak Nejvyššího kontrolního úřadu.

Na samotném provádění kontrolní činnosti úřadem se spor neprojevil, takže výbor mohl projednávat desítky kontrolních závěrů ročně. Bohužel musím konstatovat, stejně jako to NKÚ konstatuje v některých kontrolních závěrech, které se týkají kapitol státního rozpočtu, že nápravná opatření se snaží dělat kontrolovaná osoba, ale nikdo tyto závěry nezobecňuje a u jiné kontrolované osoby se na stejná pochybení narazí v následujících letech. To se ani kontrolnímu výboru nepodařilo napravit.

DVACETILETÍ NKÚ V UDÁLOSTECH A NÁZORECH

Jiří Kalivoda

Ve svém zamyšlení nad obdobím, které uplynulo od vzniku NKÚ, a tudíž i nad dvacetiletím nezávislé kontroly v ČR si dovolím vzpomenout na každý rok, kdy jsem měl možnost „být u toho“.

1993

Základem samotného vzniku NKÚ bylo přijetí zákona č. 166/1993 Sb., o Nejvyšším kontrolním úřadu. Tím skončilo období tzv. státní kontroly a začala se budovat zcela jiná, nezávislá kontrola v České republice.

Pro ilustraci cituji z důvodové zprávy k zákonu o NKÚ:

„... Nezávislý kontrolní úřad je jedním z prvků demokratického systému, ve kterém je jeho hlavním posláním kontrola spravování veřejných prostředků. Existence tohoto úřadu je základním kamenem kontrolního systému a je podmínkou pro jeho reorganizaci v ČR ...

... V demokratických systémech v zahraničí jsou tyto úřady většinou konstituovány jako kolektivní orgány s nezávislostí na jakékoli jiné státní moci ...

... Zákon bere v úvahu doporučení Lidské deklarace organizace INTOSAI, sdružující nezávislé kontrolní a účetní instituce ...

... Pro nezávislost činnosti a objektivitu výsledků je nutné v nejvyšší možné míře vyloučit vlivy výkyvů politického spektra a složení Parlamentu. Z tohoto důvodu se navrhuje princip kolektivního rozhodování o programu a výsledcích kontrolní činnosti prostřednictvím orgánů Nejvyššího kontrolního úřadu složených z prezidenta Úřadu, viceprezidenta Úřadu a členů Úřadu ...“

Prezidentem NKÚ byl zvolen JUDr. Lubomír Voleník. Měl jsem tu čest ho osobně poznat a po celou dobu s ním spolupracovat. Bylo to pro mě velmi inspirující a zároveň zavazující, poněvadž pan prezident byl vskutku přirozenou autoritou. Neměl zapotřebí si na nic hrát. Jak to všechno začalo?

Kromě samotného vzniku NKÚ dne 1. 7. 1993 bylo asi největším úspěchem zvolení prvních 10 členů této nové instituce, což se JUDr. Voleníkovi podařilo prosadit a přesvědčit Poslaneckou sněmovnu za neuvěřitelných 10 dní. Měl jsem tu čest (a s odstupem času mohu říci, že i to štěstí), že jsem byl v následujících dnech navržen prezidentem NKÚ na funkci člena NKÚ a spolu se čtyřmi kolegy Poslaneckou sněmovnou zvolen dne 17. 9. 1993. Od této chvíle pracovalo Kolegium NKÚ v kompletním složení. Po ustavení orgánů schválilo Kolegium základní dokumenty a plán kontrolní činnosti a NKÚ mohl naplno fungovat. Za zmínku nepochybně stojí skutečnost, že ještě v témže roce byl NKÚ přijat za člena Mezinárodní organizace nejvyšších kontrolních institucí INTOSAI a posléze i za člena EUROSAI, což je obdobný typ organizace v Evropě.

1994

Aby kontrola nebyla samoučelná, bylo potřeba, aby NKÚ navázal spolupráci se státními orgány. Rok 1994 se nesl v tomto duchu. NKÚ zahájil neformální spolupráci s daňovými orgány, se státním zastupitelstvím a s Policií ČR. Významným počinem byla též snaha o institucionalizaci připomínek NKÚ k návrhům právních předpisů týkajících se především rozpočtového hospodaření, účetnictví a výkonu dozorčí a inspekční činnosti.

1995

V tomto roce se odehrála významná změna v oblasti kompetence NKÚ. Nálezem Ústavního soudu č. 296/1995 Sb. byla úřadu odňata možnost kontroly hospodaření politických stran a politických hnutí s příspěvků ze státního rozpočtu ČR. Nutno říci, že Ústavní soud svým způsobem ochránil NKÚ před možným politizováním. O tom svědčí i skutečnost, že jedinou kontrolu, kterou se úřad pokusil vykonat v roce 1994 vůči politickým stranám, bylo fakticky možné provést pouze z formálního hlediska.

1996

Událostí roku 1996 byl III. kongres EUROSAL, který se konal v Praze. Skutečnost, že organizací kongresu byl pověřen NKÚ, znamenala významné ocenění dosavadní činnosti a zároveň potvrzení důvěry v tuto „mladou“ instituci. Vlastní konání, průběh kongresu i vzájemné bilaterální kontakty potvrdily, že nezávislé kontrolní instituce vyspělých států přijaly NKÚ za partnera, kterému mohou nejen předávat své dlouholeté zkušenosti, ale který se může na základě vlastních výsledků práce do mezinárodní spolupráce aktivně zapojit a vytvářet tak v oblasti své působnosti optimální předpoklady pro budoucí začlenění ČR do Evropské unie. Prezident NKÚ JUDr. Voleník byl zvolen na tři roky prezidentem řídicí rady EUROSAL.

1997

NKÚ zaznamenal určitý posun v přístupu k negativním jevům ve společnosti. Např. orgány činné v trestním řízení více využívaly výsledků kontrolní činnosti NKÚ. Poprvé v roce 1997 došlo na základě oznámení NKÚ o podezření ze spáchání trestného činu v pěti případech k odsouzení a v dalších 10 případech byla podána žaloba. Dalším pozitivem v tomto roce bylo, že na základě zjištění NKÚ z kontrol zaměřených na plnění příjmové stránky státního rozpočtu, kam náleží i kontrola daňových povinností, kontrolované osoby samy podaly dodatečná daňová přiznání nebo finanční úřady doměřovaly daň z daňového základu zkráceného celkem nejméně o 231 mil. Kč.

1998

V tomto roce bylo možno konstatovat narůstající zájem o výsledky kontrolních akcí, které začaly být pravidelně zařazovány na program jednání vlády. Za přítomnosti prezidenta NKÚ byla nastolena možnost věcné diskuze nad výsledky kontrol a začala být přijímána konkrétní opatření k nápravě nedostatků zjištěných NKÚ.

1999

Pravidelné projednávání kontrolních závěrů ve vládě za aktivní účasti prezidenta NKÚ se osvědčilo a začalo sloužit jako zpětná vazba pro práci NKÚ. Stalo se také pravidlem, že vláda s určitým časovým odstupem informuje NKÚ o realizaci konkrétních opatření k nápravě.

Sedmileté zkušenosti potvrdily nezastupitelnost a význam nezávislé kontroly hospodaření se státním majetkem a rozpočtovými prostředky státu pro řádné fungování státních orgánů.

2000

Z hlediska působnosti NKÚ bylo významnou změnou přijetí zákona o rozpočtových pravidlech a zákona o majetku státu. Nutno podotknout, že na absenci těchto předpisů NKÚ upozorňoval prakticky od počátku svého působení a na jejich přípravě se aktivně podílel.

Dosud však nebyla přijata právní úprava, která by na příslušných úrovních založila potřebný kontrolní systém. NKÚ proto vypracoval pro podvýbor pro kontrolu rozpočtového výboru Poslanecké sněmovny podrobnou zprávu o kontrolním systému v ČR. Oceněním dosavadní práce v mezinárodním i národním měřítku byla též skutečnost, že do čtyřčlenné Rady auditorů OECD byl jako historicky první zástupce z postsocialistických států vybrán zaměstnanec NKÚ.

2001

Na naplňování kontrolní působnosti NKÚ mělo značný vliv přijetí některých koncepčně zaměřených norem, zejména přijetí zákona o finanční kontrole ve veřejné správě, na kterém se NKÚ významnou měrou podílel (zejména zmíněnou analýzou kontrolního systému ČR z roku 2000).

I v roce 2001 plnil NKÚ řadu úkolů v oblasti zahraniční spolupráce a v rámci předvstupního vyjednávacího procesu významně přispěl k uzavření kapitoly 28 – *Finanční kontrola*.

2002

Počátkem července roku 2002 uplynulo poprvé devítileté funkční období prezidenta a viceprezidenta NKÚ. V následujícím období se naplno projevila prozíravost zákonodárců. V souladu se zákonem o NKÚ do jmenování nového prezidenta NKÚ řídil úřad jeho nejstarší člen, jímž byl JUDr. František Bárta. Nelehké období, komplikované navíc povodněmi, které zasáhly i sídlo NKÚ, se podařilo překonat „bez ztráty kytičky“. U pana doktora Bárty bych si dovil krátkou reminiscenci, neboť tento kolega mi předal mnoho cenných rad a zkušeností, které jsem postupně využil při řízení kontrolních akcí a které mi též pomohly postupně získat určitý nadhled a cit pro rozlišování věcí podstatných od těch méně významných. V říjnu prezident republiky opětovně jmenoval prezidentem NKÚ JUDr. Voleníka.

2003

Rok 2003 byl rokem 10. výročí vzniku NKÚ. Bilancování uplynulých 10 let ukázalo, jak pozitivním vývojem úřad prošel a jak respektovanou institucí se stal. Byly přijaty kontrolní standardy NKÚ, které při respektování specifických podmínek a právního prostředí vycházejí ze standardů INTOSAI a směrnic EU pro jejich implementaci. Byl vytvořen základ pro vybudování systému kontrolních manuálů a dalších metodických pomůcek NKÚ za účelem standardizace kontrolní činnosti na úrovni budoucího členského státu EU.

V červnu 2003 zemřel prezident NKÚ JUDr. Lubomír Voleník a poté v souladu se zákonem o NKÚ začal vykonávat funkci prezidenta NKÚ jeho viceprezident Ing. Dušan Tešnar. Tehdy ještě netušil, že to bude na dobu téměř dva a půl roku.

2004

Česká republika vstoupila do Evropské unie. NKÚ se zaměřil především na specializaci kontrolorů. Cílová příprava probíhala ve spolupráci se specialisty z vysokých škol. Jednalo se především o přípravu na provádění auditu výkonnosti, jehož význam v kontrolní praxi zdůraznil Evropský účetní dvůr.

V souvislosti se vstupem ČR do EU kulminovala příprava specialistů pro kontrolu prostředků poskytnutých ČR ze zahraničí.

2005

Z přehledu projednávání výsledků kontrolní činnosti ve vládě a v Poslanecké sněmovně byla patrná absence stabilního a výrazného partnera na straně Parlamentu a malá efektivnost regulačních zásahů

na straně vlády. Tento jev vynikl zvláště ve srovnání s činnostmi kontrolních mechanismů v zemích EU. V závěru roku byl jmenován prezidentem NKÚ Ing. František Dohnal.

2006

NKÚ sice nemá žádnou výkonnou pravomoc, ale jeho činnost by měla být zpětnou vazbou, která slouží parlamentu, vládě a všem občanům zejména pro informaci, zda jsou při hospodaření se státním majetkem dodržovány zákony a zda jsou peníze státu vynakládány účelně a hospodárně.

Z tohoto pohledu došlo k výraznému posunu při projednávání kontrolních závěrů v parlamentu. V Poslanecké sněmovně vznikl samostatný kontrolní výbor podle ustálené praxe ostatních zemí EU.

V kontrolních závěrech upozornil NKÚ zejména na nedostatky v oblasti zadávání veřejných zakázek. Jedná se o oblast, která je přednostně sledována orgány EU a je vysoce citlivá i z hlediska podezření na možné korupční jednání.

NKÚ v tomto roce opustil své sídlo v budově, která mnoho let sloužila kontrolním orgánům a kde v roce 1993 „vše začalo“, a přestěhoval se do jiného objektu na opačném konci stejné ulice.

2007

Úřad zaznamenal zvýšenou snahu vlády o nápravu nedostatků zjištěných NKÚ. Vláda začala přijímat i tzv. „ukládací usnesení“. Došlo také k výraznému pozitivnímu posunu při projednávání kontrolních závěrů v kontrolním výboru Poslanecké sněmovny.

V tomto roce rezignoval na svou funkci viceprezident NKÚ Ing. Dušan Tešnar. Stalo se tak v polovině jeho funkčního období.

2008

Příslušná ministerstva předkládala stanoviska ke kontrolním závěrům se seznamem opatření k nápravě, která NKÚ považoval ve většině případů za dostatečná.

NKÚ upozornil zejména na absenci dlouhodobých strategických a koncepčních dokumentů. Tento jev negativně ovlivňuje hospodárnost a účelnost vynakládání finančních prostředků.

Zvláštní pozornost byla věnována finančním prostředkům EU. NKÚ vydal první samostatnou publikaci *EU report 2008 – Zpráva o finančním řízení prostředků EU v ČR*, která se setkala s pozitivním ohlasem jak u nás, tak zejména v evropském měřítku.

2009

NKÚ upozornil na skutečnost, že správci kapitol se nevěnují v dostatečné míře hodnocení výstupů (efektů jednotlivých činností) programů financovaných ze státního rozpočtu. Dále upozornil na možná rizika, která indikují ohrožení čerpání finančních prostředků EU.

Přestože ke zjištěným nedostatkům byla kontrolovanými osobami přijímána opatření k nápravě zjištěných nedostatků, jejich účinnost nebyla taková, aby zabránila jejich opakovanému vzniku.

V Praze se uskutečnil významný seminář, kterého se zúčastnilo 80 zástupců z 26 nejvyšších kontrolních institucí a Evropského účetního dvora. Hlavním cílem tohoto semináře bylo seznámit se jednak s trendy v auditu výkonnosti a jednak s praktickými zkušenostmi zahraničních kolegů, kteří audit výkonnosti prováděli dlouhodobě. Seminář přinesl další posun v pojetí moderního přístupu k auditu.

2010

Jednou ze zajímavých kontrol proběhnuvších v tomto roce byla kontrola NKÚ provedená ve spolupráci s německými kolegy ze Spolkového účetního dvora – týkala se oblasti správy DPH. Výsledkem bylo zjištění, že došlo ke zlepšení činnosti daňové správy při správě DPH v oblasti intrakomunitárních transakcí v rámci EU a ke změnám zákona o DPH v souvislosti s doporučeními NKÚ. I na základě těchto výsledků mohl NKÚ konstatovat pozitivní vývoj v některých kontrolních oblastech oproti předchozím kontrolním akcím.

2011

V tomto roce se NKÚ podařilo nejen naplnit jeho hlavní úkol, tj. prověřit a vyhodnotit stav kontrolovaných činností a prostřednictvím nezávislých zpráv ukázat na nedostatky v hospodaření, ale také odhalit i jejich hlavní příčiny. Byla to především absence závazných dlouhodobých koncepcí ve významných oblastech vynakládání finančních prostředků státu a také účelové využívání výjimek ze zákona o veřejných zakázkách, což NKÚ mimochodem považuje za vysoce rizikovou oblast z hlediska možného korupčního jednání. V některých případech měla přijatá opatření kontrolovaných osob pouze formální povahu a mnohdy naznačovala chybějící vůli či schopnost připravit a realizovat skutečně účinnou reakci. Alfou a omegou celého procesu je skutečnost, že není v dostatečné míře vyvozována odpovědnost osob, které zapříčinily negativní stav svými rozhodnutími nebo svou nečinností.

2012

Mezi nejzávažnější pochybení řadí NKÚ uzavírání smluvních vztahů za zjevně nevýhodných podmínek pro stát, účelové dělení zakázek a nevhodný postup při využívání externích poradenských, právních a konzultačních služeb.

NKÚ upozornil, že způsob, jak se v budoucnu vyvarovat obdobného chování kontrolovaných osob, tkví ve vyvozování adresných a účinných opatření k nápravě zjišťovaných chyb. Odpovědnost správců majetku nesmí být založena pouze na formálním přístupu, protože systémové nedostatky vedou k tomu, že stát v některých oblastech neplní své funkce efektivně.

Posuzování efektivity je dalším významným posunem NKÚ na cestě k modernímu pojetí auditu. Od roku 2012 na základě novely zákona o NKÚ úřad prověřuje, zda jsou kontrolované činnosti nejenom účelné a hospodárné, ale i efektivní.

2013

V tomto posledním roce prvního dvacetiletí byl prezidentem NKÚ jmenován Ing. Miloslav Kala a viceprezidentkou se stala Mgr. Zdeňka Horníková.

Významným počinem, který započal již v předchozích letech, bylo výrazné snížení nároků NKÚ na prostředky státního rozpočtu. Při vědomí úlohy lídra v hospodárném nakládání s majetkem státu se úřadu postupně podařilo podstatně snížit zejména výdaje za nájem budov, které potřebuje k zabezpečení své činnosti. Podařilo se ušetřit řádově desítky milionů korun.

V roce 20. výročí vzniku NKÚ zemřel jeho bývalý prezident Ing. František Dohnal.

Co dodat na závěr?

S ohledem na bilancování uplynulých dvaceti let jsem hluboce přesvědčen, že se NKÚ podařilo vydobýt si renomé respektované nezávislé kontrolní instituce doma i v zahraničí. A to není málo! Je to však zároveň velký závazek do budoucna. Čas ukázal, že přechod od pojetí bývalé státní kontroly v ČR k systému moderního pojetí auditu byl správný. Jsem rád, že jsem mohl být při tom.

Ale na úplný závěr si přeci jen dovolím zmínit tři skutečnosti, které se ani za dvacet let nepodařilo změnit. Předně se jedná o to, že přes veškeré úsilí se nepodařilo prosadit normu, která by upravila postavení kontrolorů s ohledem na mimořádné ústavní postavení NKÚ. Dále se nepodařilo rozšířit kompetence NKÚ na kontrolu všech veřejných prostředků, jak doporučuje Linská deklarace a jak je obvyklé ve vyspělých demokratických státech. A v neposlední řadě se nenašla ani vhodná budova pro důstojné sídlo NKÚ.

Těmito posledními řádky jsem rozhodně nechtěl dávat najevo svou neskromnost. Chtěl jsem tímto pouze naznačit úkoly pro další období s vědomím, že zde se NKÚ neobejde bez účinné součinnosti zejména s vládou a Poslaneckou sněmovnou Parlamentu ČR.

Nejvíce si cením skutečnosti, že se Nejvyššímu kontrolnímu úřadu dařilo po celou dobu jeho dosavadní existence odolávat politickým vlivům. Zejména udržení této nezávislosti bych přál NKÚ a jeho představitelům i do budoucna.

PŘEHLED PŘEDSTAVITELŮ NKÚ

PREZIDENTI NKÚ:	
JUDr. Lubomír Voleník	8. 7. 1993 – 7. 7. 2002 17. 10. 2002 – † 5. 6. 2003
Mgr. Ing. František Dohnal	4. 11. 2005 – 20. 2. 2012
Ing. Miloslav Kala	22. 3. 2013 – dosud

VÍCEPREZIDENTI NKÚ:	
PhDr. Václav Peřich	8. 7. 1993 – 7. 7. 2002
Ing. Dušan Tešnar	9. 1. 2003 – 10. 9. 2007
Ing. Miloslav Kala	13. 11. 2008 – 21. 3. 2013
Mgr. Zdeňka Horníková	11. 4. 2013 – dosud

ČLENOVÉ NKÚ:	
Ing. Jiří Adámek	25. 4. 2001 – dosud
JUDr. František Bárta	17. 9. 1993 – 7. 4. 2003
Ing. Karel Bidlo	15. 7. 1993 – 8. 4. 1998
Ing. Zdeněk Brandt	3. 5. 2002 – dosud
Ing. Ludmila Brynychová	9. 12. 2005 – † 8. 8. 2009
JUDr. Jiří Drábek	15. 7. 1993 – 3. 2. 2008
Ing. Vladimír Dušek	15. 7. 1993 – † 21. 1. 1995
JUDr. Jan Holeček	15. 7. 1993 – 20. 9. 2008

Mgr. Marie Hošková	17. 9. 1993 – 12. 7. 2012
Ing. Pavel Hrnčíř	11. 12. 2009 – dosud
JUDr. Eliška Kadaňová	4. 6. 1998 – dosud
JUDr. Ing. Jiří Kalivoda	17. 9. 1993 – dosud
Ing. Jan Kinšt	10. 7. 2003 – 10. 5. 2004
Ing. Jana Krejčová	15. 7. 1993 – 1. 4. 2005
Ing. Rudolf Kufa	15. 9. 2009 – dosud
Ing. Antonín Macháček	9. 12. 2005 – dosud
RNDr. Petr Neuvirt	21. 12. 2010 – dosud
MVDr. Rudolf Němeček	17. 9. 1993 – dosud
Ing. Josef Pohl	15. 7. 1993 – 11. 9. 2006
Mgr. Zdeňka Profeldová	18. 4. 2002 – dosud
Ing. Daniel Reisiegel, MPA	30. 4. 2010 – dosud
Ing. Zdeněk Rodr	15. 7. 1993 – 4. 3. 2002
Ing. Alexandr Růžek	15. 7. 1993 – † 19. 12. 2000
Ing. Karel Sehoř	15. 9. 2009 – dosud
Ing. Petr Skála	17. 9. 1993 – 3. 6. 2010
Ing. Zdeněk Smělík	15. 7. 1993 – 10. 12. 2001
Ing. Jaromíra Steidlová	16. 11. 2006 – dosud
Ing. Jan Vedral	25. 4. 2001 – dosud
Ing. Ladislav Zeman	15. 7. 1993 – 27. 8. 2009

NKÚ V ČÍSLECH ZA ROKY 1993 AŽ 2013

Počet prezidentů:	3
Počet viceprezidentů:	4
Počet členů:	29
Počet podnětů od vlády a parlamentu:	103
Počet trestních oznámení:	106
Počet oznámení finančním úřadům:	385
Počet kontrolních akcí:	790
Počet zaměstnanců, kteří prošli úřadem:	1 200
Počet kontrolovaných osob:	10 428
Počet podnětů od občanů:	12 241
Nejdelší spis ke kontrolní akci (počet listů):	12 432
Objem finančních prostředků oznámených správci daně (v Kč):	15 593 414 000
Zkontrolovaný objem finančních prostředků a majetku (v Kč):	4 819 467 446 000

Pozn.: V případě, že to bylo možné jednoznačně určit, se jedná o údaje za období 1. 7. 1993 až 30. 6. 2013.

1993
2013
let NKÚ

Č á s t II.

Projevy z odborného semináře k 20. výročí NKÚ

—

Senát PČR, 25. června 2013

(Projevy jsou uvedeny v pořadí, jak zazněly)

ZAHAJOVACÍ PROJEV

Milan Štěch, předseda Senátu Parlamentu ČR

Vážený pane prezidente, všichni vážení hosté, dámy a pánové, jsem potěšen, že vás mohu přivítat zde v sídle Senátu ve Valdštejnském paláci v tomto krásném historickém sále, a myslím si, že vaše konference, respektive slavnostní seminář, v těchto prostorách nalezne dobré zázemí a že tu budete mít příjemnou atmosféru.

Dvacet let v lidském životě je období jedné generace, kdy mladý člověk ještě není úplně vyzrálý, ale vstupuje odhodlaně do života, já si myslím, že Nejvyšší kontrolní úřad České republiky, který si připomíná 20. výročí od svého vzniku, na rozdíl od toho mladého člověka už je vyzrálou institucí, zkušenou profesionální institucí a má za sebou kus dobré práce.

My jsme tady od počátku letošního roku si připomínali několik výročí a bylo to především tedy rozdělení naší bývalé federativní republiky a vznik dvou národních států, to jsme si připomínali za účasti taky slovenského vedení pana Pašky, předsedy Národní rady Slovenské republiky, měli jsme tady akci dvacet let Ústavy, na to navazovala akce, která byla v Brně, dvacet let Ústavního soudu a všechny tyto ústavní a další důležité instituce v chodu státu si připomínají a ohlíží se, co se podařilo, a také samozřejmě si říkají, jak by asi mohly postupovat do budoucna. Já tady spíše plním tady z toho názvu slavnostní odborný seminář tu první část, to znamená to slavnostní uvítání, a chtěl bych, aby přece jenom té vaší náplni, náplni Nejvyššího kontrolního úřadu se vyjádřil, respektive k výsledkům a k práci.

My pravidelně dostáváme do Senátu vaši zprávu a málokdy se objeví, že by byly nějaké výhrady k činnosti Nejvyššího kontrolního úřadu, ale k čemu vždycky jsou připomínky a zcela zásadní, tak jsou k tomu, jak se s těmi závěry nakládá. A já to tady nechci příliš rozebírat, k tomu budou povolanejší, je to především záležitost exekutivy, ale jsem přesvědčen, že kdyby se závěrům Nejvyššího kontrolního úřadu věnovala patřičná pozornost, tak profesionální pozornost, jako se věnuje té kontrolní činnosti ze strany Nejvyššího kontrolního úřadu, takže by v naší zemi mohla být o dost lepší nálada, že by mohla být o znatelný kus větší důvěra v politický systém, a myslím si, že také bysme nebyli v tom stavu, v kterém jsme v současné době, to znamená ve vleklé ústavní, respektive vládní krizi.

Já si myslím, že není potřeba tady ty detaily říkat, protože vy to lépe znáte, ale určitě hlavní příčinou toho, proč občané ztratí-li důvěru v politiky – zejména v exekutivní politiky a v jejich zákonodárné sbory –, je v tom, že oni jsou přesvědčeni, že se s veřejnými prostředky špatně hospodaří. A vaše zprávy, respektive zprávy NKÚ, na to tak často upozorňují, ale bohužel ty závěry, ty odrazy v politice těch kontrolních zpráv, bohužel nejsou, nejsou adekvátní, a to si myslím, že je hlavní příčina současné krize.

Já bych vám chtěl popřát, aby to vaše setkání zde bylo opravdu slavnostní, abyste vzpomínali na ty začátky a procházeli jste tou prací spolu. Máte různé zkušenosti, někteří vás opustili. Vzpomenu pana Voleníka, který si myslím dal dobré základy kontrolnímu systému v České republice. A také samozřejmě to bude pracovní setkání, budete se zamýšlet a vyměňovat si zkušenosti se zahraničními partnery, jakou formou se bude kontrolní činnost asi odvíjet v dalších letech. A já tedy vám přeji, abyste zde měli dobré zázemí, abyste zde dobře zhodnotili těch dvacet let a abyste se také společně do jisté míry ujednotili a zkoordinovali činnost pro další období, protože naše země to bude potřebovat. To ukazují i současné naše problémy, které prožíváme.

Ještě jednou vás vítám, přeji vám úspěšný den a hodně zdaru. Děkuji vám za vaši práci.

NEJVYŠŠÍ KONTROLNÍ ÚŘAD: SILNÝ HRÁČ VE SLUŽBÁCH DAŇOVÉHO POPLATNÍKA

Miloslav Kala, prezident NKÚ

Vážené dámy a pánové, před dvaceti lety se za dramatických okolností zrodil zákon o Nejvyšším kontrolním úřadu. Poslanci museli hlasovat po jménech, aby zákon, jehož existenci předpokládala Ústava, vůbec prošel. Mnozí se mračili, někteří zvedali obočí... A možná si málokdo uvědomoval, že bylo uzavřeno období státní kontroly a narýsovány kontury moderní účetní a auditní instituce.

Dr. Lubomír Voleník pak s členy prvního Kolegia vložil do jejich základů neměnný princip – PRINCIP NEZÁVISLOSTI. Na tomto jasně vytyčeném půdorysu pak budovali silný a respektovaný úřad, který byl partnerem vlády, poslanecké sněmovny a veřejnosti a často byl označován za hlídacího psa demokracie.

Za ta dvě desetiletí urazila naše společnost dlouhou cestu – mocný stát, který byl nepřítelem občanů, se postupně měnil. Navzdory očekáváním veřejnosti postupně dospěl v byrokratický moloch, který je občany opět vnímán jako nepřítel. Drahý a škodlivý nepřítel. Stát je oslabován řadou reforem, reorganizací a různých „dobrých nápadů“. Jejich autoři nikdy neopomenou zdůraznit, že právě stát je tím nejhorším vlastníkem, správcem a vykonavatelem.

Nekonečná série afér a skandálů jen posiluje jejich argumentační baterii.

O majetek a příjmy státu se čile starají skvěle organizované podnikatelské skupiny, které dnes označujeme jako kmotrovské. Nejen že jsou na struktury státu napojené. Mnohdy do nich i pronikají. Flexibilně se přizpůsobují sociálním a ekonomickým podmínkám, ze kterých vyrůstají. Ztráty, které způsobují veřejným rozpočtům, počítají nejruznější vědecká pracoviště a obvykle se ve svých odhadech nezastavují pod číslovkou sto miliard korun ročně. Stíny těchto konstatování můžeme vytušit v občasných zprávách o nalezení stovek milionů korun, desítek kilogramů zlata nebo o odhalení miliardových švýcarských kont.

A poslední dobou také v kontrolních závěrech Nejvyššího kontrolního úřadu. Dědictví našich předchůdců nás zavazuje adaptovat se na změněné podmínky a postavit se na stranu daňového poplatníka. Můžete namítnout, že NKÚ by měl především nastavovat zrcadlo současné politické garnituře a její vládě nad věcmi veřejnými. Často slyším, že se pohledu do tohoto zrcadla vyhýbá a raději tvrdí, že je pokřivené.

Skončeme už ty věčné diskuse, jestli vláda a parlament berou závěry NKÚ vážně nebo jen raději klopi zrak před odrazem vlastních činů. Politici, kteří nezmění přístup k veřejným financím a záležitostem daňových poplatníků – jejich voličů, neobstojí. My rozvíjíme a budeme dál rozvíjet spolupráci s těmi, kteří mají odvahu do zrcadla pohlédnout, s politiky, občanskými společnostmi, nevládními sdruženími. Budeme sloužit těm, kteří vědí, co v našich závěrech hledat. Proto říkám, že NKÚ je a bude silným hráčem ve službách daňových poplatníků. A každého, kdo stojí na jejich straně.

Po mém nástupu na NKÚ jsem stanovil tři jednoduché zásady. Tou první je dělat jen to, co my požadujeme po kontrolovaných osobách. Jako doklad vám řeknu jediné číslo – rozpočet úřadu jsme snížili z 650 na letošních 500 mil. Kč.

Druhou zásadou je, že vědomě cílíme na ty oblasti, v nichž detekujeme vysoké riziko nehospodárnosti, neúčelnosti a neefektivnosti. Lesy ČR, daň z přidané hodnoty, odpustky ministra financí, mýto, zdravotnictví, dálnice nebo informační technologie, to jsou příklady kontrol, které přinesly zásadní poznatky a znamenaly mezník v dané oblasti.

Třetí, jsou moderní metody naší práce. Data státní správy jsou dnes již plně digitalizovaná a naše analytické systémy, detekce rizik a přístup do informačních systémů veřejné správy vytváří předpoklady pro zásadní změnu v efektivitě naší kontrolní činnosti. A my je plně využíváme.

NKÚ je moderní, efektivní a výkonný úřad s příkladně čistým hospodařením. Úřad s vizí a vírou, s vizí, že vlastním příkladem a odhodláním můžeme změnit český stát. S vírou, že Česká republika si nezaslouží kmotry a desítky kilogramů zlata v trezorech...

Scházíme se u příležitosti narozenin NKÚ, a to je příležitost připomenout si všechny, kdo měli zásluhu na jeho zrodu i prvních krůčcích, příležitost poděkovat všem, kteří se na jeho dosavadních úspěších podíleli. Obvykle si taky popřejeme hodně sil a úspěchů – a co takhle složit se na dárek?

Jsme hosty v sídle Senátu Parlamentu České republiky. Právě zde, z vůle senátorů, nedávno skončil slibně rozběhnutý legislativní proces novely Ústavy a zákona o Nejvyšším kontrolním úřadu. Z debaty, která neschválení rozšíření působnosti NKÚ předcházela, vyplývá, že velká část politické reprezentace nechápe (nebo nechce chápat?) význam nezávislého externího auditora. Tedy princip, že musí působit v celém rozsahu veřejných prostředků bez ohledu na to, jakým způsobem se odráží ve státním rozpočtu. Ano, správně, poznáváte slova Lidské deklarace. Jediný dárek, který náš oslavenec potřebuje, je naplnění těchto slov.

Tak jako před dvaceti lety se zákon o Nejvyšším kontrolním úřadu zrodil za dramatických okolností a mnozí se mračili nebo zvedali obočí, tak jako si málokdo uvědomoval, že bylo uzavřeno období státní kontroly a narýsovány kontury moderní účetní a auditní instituce, tak máte dnes možnost narýsovat kontury nové. Takové, které odpovídají mezinárodním doporučením i aktuálnímu stavu správy věcí veřejných. Historie na to nezapomene, ať se u toho budete mračit či zvedat obočí...

Vážené dámy, vážení pánové, děkuji vám za pozornost s nadějí, že naši víru a naději sdělíte spolu s námi...

KONTROLA JE SOUČÁST ŘÍZENÍ

Zdeňka Horníková, viceprezidentka NKÚ

Hezké dopoledne, vážený pane předsedo Senátu, vážený pane prezidente Nejvyššího kontrolního úřadu, vážení hosté, kolegové, kolegyně.

Dnes mám tu čest před vás poprvé předstoupit jako viceprezidentka našeho Nejvyššího kontrolního úřadu. Ráda bych poděkovala za důvěru Poslanecké sněmovně i panu prezidentovi, že mne a mého kolegu pana Ing. Kalu do této funkce jmenovali. Myslím, že se oba na tuto společnou práci těšíme. Oba víme, že kolem sebe máme spoustu schopných, slušných lidí – a Nejvyšší kontrolní úřad je schopen odvádět skutečně špičkové výkony.

Ráda bych z tohoto místa pozdravila kolegy z Poslanecké sněmovny, kteří jsou účastní našeho semináře. Ještě nedávno jsem v Poslanecké sněmovně seděla. V této své nové funkci jsem pouhé dva měsíce, a proto mi dovolu, abych své vystoupení směřovala především ke zkušenostem z Poslanecké sněmovny.

Dnes se ale především scházíme ve sváteční čas. Přišli jsme si pográtulovat, potkat se po letech s přáteli, bývalými kolegy. Řada z vás na Nejvyšším kontrolním úřadu pracovala. Dnes jsou buď na zaslouženém odpočinku, nebo vykonávají jinou práci. Tato setkání vždy vedou nejen k tomu příjemnému, že se lidé spolu vzájemně pozdraví, potěší, ale také si vymění řadu zkušeností.

Je to ale zároveň i chvíle, kdy můžeme připomenout ty, kteří již mezi námi nejsou. Jsou to lidé, kterých si budeme vždy vážit a s úctou na ně vzpomínat. Takovým člověkem byl pan Luboš Voleník, první prezident NKÚ. Byl osobním přítelem, kamarádem, odborníkem pro řadu z nás. Na Luboše navázala spousta lidí svojí prací, svými schopnostmi – a myslím, že kdyby tu byl s námi, tak by se za naši práci určitě nemusel stydět.

Na dnešní seminář jsem si připravila téma, které je možná složité, ale je to pouze úvod do tématu – a tedy předpokládám, že někteří z vás budou s některými pasážemi nesouhlasit, možná o nich budou přemýšlet; ráda bych o nich dál vedla diskuzi. Pokud tomu tak bude, pak je to moje vystoupení namístě.

Kontrola je součástí řízení. Občas málo vnímaná pravda a skutečnost. Já sama jsem o ní hluboce přesvědčena. Proč – snad vysvětlí moje předešlá zkušenost. Sedmnáct let jsem strávila v Poslanecké sněmovně a byla jsem u sedmnácti projednávaných a schvalovaných státních rozpočtů, u sedmnácti projednávaných a schvalovaných státních závěrečných účtů. Při projednávání rozpočtů různých kapitol, včetně kapitoly Nejvyššího kontrolního úřadu. V posledních letech jsem pracovala v kontrolním výboru jako jeho místopředsedkyně. Do Poslanecké sněmovny, především pak do kontrolního výboru, přichází k projednání kontrolní závěry Nejvyššího kontrolního úřadu. Zde bych ráda konstatovala, že jsou to velmi kvalitní materiály, obsahují velké množství informací. Po pravdě ale musím říct, že by si zasloužily daleko větší pozornost a daleko lepší vyhodnocení, než kterých se jim dostává. Právě praxe z Poslanecké sněmovny mě vede stále k zamyšlení, jak hodnotně a systémově využívá sněmovna zjištění a závěry Nejvyššího kontrolního úřadu. Myslím si, že tady má velké rezervy. Co jsem si vyvodila já jako závěr? Chceme-li kvalitně a hospodárně rozhodovat, musíme mít kvalitní informace o tom, jak účinné bylo naše minulé rozhodnutí. Každý, kdo zná práci Poslanecké sněmovny, vlády a Nejvyššího kontrolního úřadu, ví nebo alespoň tuší, kam mířím.

Přesto bych si ale teď dovolila malý pohled do vztahů Poslanecká sněmovna, vláda, Nejvyšší kontrolní úřad. Poslanecká sněmovna rozhoduje o zákonech, rozhoduje o státním rozpočtu, schvaluje ho. Poslanecká sněmovna kontroluje vládu, vláda vládne. Co NKÚ? NKÚ má jako jeden z hlavních úkolů poskytovat informace a podklady Poslanecké sněmovně – a tím zajistit ten nejhodnotnější servis, jaký může sněmovna dostat. A právě tyto informace poskytuje formou kontrolních závěrů. Než se budu zabývat úlohou Nejvyššího kontrolního úřadu v systému, musím se ještě na chvíli vrátit do Poslanecké sněmovny – a to na téma státní rozpočet a státní závěrečný účet. Osobně považuji projednávání těchto dvou klíčových materiálů za nesmírně důležité a bohužel mám pocit, že dnes není všechno úplně v pořádku.

Už jako místopředsedkyně kontrolního výboru jsem upozorňovala na to, že je zapotřebí provést změnu v kompetencích výborů. Když si uvědomíme, že státní rozpočet projednává rozpočtový výbor a následně schvaluje Poslanecká sněmovna – je to politický akt. Když si uvědomíme, že státní závěrečný účet schvaluje také rozpočtový výbor, ale zároveň také projednává a schvaluje sněmovna, pak se jasně nabízí otázka – kde je kontrola? Ta bohužel v takto nastaveném systému chybí. Je tedy důležité, abychom i ji dokázali do samotné Poslanecké sněmovny zavést.

Můj návrh je prostý, říkala jsem ho už ve sněmovně. A bude na rozhodnutí sněmovny, jak jej posoudí a jaké rozhodnutí přijme. Zde se o něm zmiňuji spíše jenom proto, abychom si uvědomili, že i Poslanecká sněmovna má ledacos k napravení.

Moje představa je jasná. Ten, kdo schvaluje státní rozpočet, nemůže schvalovat rozpočtové změny během roku – a především pak nemůže schvalovat státní závěrečný účet. Rozpočtový výbor by měl schválit rozpočet a skončit. Jestli chceme mluvit o nějaké kontrole, pak rozpočtové změny během roku a hlavně státní závěrečný účet projednává a schvaluje úplně jiný orgán. Pak se nebude jednat o akt politický, ale bude se jednat o skutečnou kontrolu. Kontrola je zcela logicky práce pro kontrolní výbor. Nejvyšší kontrolní úřad právě s kontrolním výborem spolupracuje velmi dobře. Kontrolnímu výboru byla svěřena úloha spolupráce s NKÚ a projednávání kontrolních závěrů rozhodnutím samotné sněmovny.

Teď mi dovoluji už přejít přímo k našemu Nejvyššímu kontrolnímu úřadu a podívat se, v čem je tak systémově důležitý. Nejvyšší kontrolní úřad poskytuje systémové informace o účinnosti státního rozpočtu, cílů určených státním rozpočtem – což je účelnost, hospodárnost, efektivnost. Jedná se například o investice, IT systémy, politiku zaměstnanosti a tak podobně. Nejvyšší kontrolní úřad poskytuje systémové informace o účinnosti, aplikovatelnosti a nedostatcích zákonů. Veřejné zakázky a rozpočtová pravidla jsou toho jasné příklady. Naopak politické strany, vláda a jednotliví ministři nesou politickou odpovědnost za plnění cílů státního rozpočtu. Říkala jsem, že na Nejvyšším kontrolním úřadu jsem pouze dva měsíce, nicméně práci úřadu už znám řadu let – a tak se mi vlastně potvrdilo to, s čím jsem už na Nejvyšší kontrolní úřad přicházela. Na všech rezortech, na všech ministerstvech musí Nejvyšší kontrolní úřad provádět kontrolu tak, že kontrola musí být jednotně aplikována jako systémová. Tedy pravidla, zákony. Nikoli odborná – zdravotnictví, doprava, obrana. Kontrola musí být nejen systémová, ale i účelná, efektivní a hospodárná. A ona je. Hovořil tady o tom již pan prezident, takže já se k tomu již pouze připojuji.

Kdy je kontrola účelná? Na začátku je jasně definovaný cíl kontroly, který přinese informaci o stavu, nedostatcích, příčinách a důsledcích. Tedy systémové vyhodnocení stavu. A to je prosím úkol pro mé kolegy, členy Kolegia NKÚ – a oni ten úkol, podle mého názoru, plní velmi dobře. Dále kontrola musí být efektivní, tedy precizní příprava. Především věcná a odborná. Podstatně kratší než vlastní kontrola na místě. Efektivní sestavení kontrolních týmů, jasný úkol pro kontrolní sekci. Oni jsou specialisté, oni mají ve svých řadách schopné lidi, se kterými jednoznačně tyto dobré odborné kontrolní skupiny jsou

schopni sestavit. Dívám se na dalšího svého kolegu – kontrola musí být také hospodárná, ženy by řekly – levná. Takže já zde nebudu rozebírat náklady na dopravu, ubytování, služby a tak dále. Zkrátka úkol pro správní sekci.

Dámy a pánové, blížím se k závěru svého vystoupení. Dovolte mi krátké shrnutí mé úvahy, proč je kontrola součástí řízení. Sněmovna dává mandát vládě k vládnutí prostřednictvím schválených zákonů. Vláda vládne a neřídí ani sněmovnu ani Nejvyšší kontrolní úřad. Nejvyšší kontrolní úřad ale říká sněmovně, jak se věci ve skutečnosti mají, jak účinná jsou její rozhodování. Poskytuje sněmovně tolik důležitou zpětnou vazbu – a sněmovna tak může zcela fundovaně a systémově kontrolovat vládu. Jasně zde vidíme správné rozdělení a oddělení moci zákonodárné a výkonné. Nezávislý Nejvyšší kontrolní úřad sehrává v celém procesu nezastupitelnou, klíčovou a systémovou roli, proto téma mého vystoupení: kontrola je součástí řízení.

Dámy a pánové, děkuji vám za pozornost a přeji úspěšný nejen dnešní den, ale i všechny dny příští.

JINÝ ÚHEL POHLEDU NA ZÁKON O NEJVYŠŠÍM KONTROLNÍM ÚŘADU

Rudolf Němeček, člen Kolegia NKÚ

Vážený hosté dnešního slavnostního shromáždění, dámy a pánové, dne 1. července 1993 nabył účinnosti zákon č. 166/1993 Sb., o Nejvyšším kontrolním úřadu, který zakotvil atributy nezávislé kontroly a byl koncipován zcela nově a dle mého názoru nadčasově.

Existence Nejvyššího kontrolního úřadu vychází přímo z Ústavy České republiky a NKÚ plní svoji funkci samostatně. Není závislý ani na moci zákonodárné – parlamentu, ani na moci exekutivní – vládě.

V maximální míře jsou eliminovány politické vlivy na činnost NKÚ; proto představuje jeden z nezastupitelných prvků parlamentní demokracie.

Vraťme se však k historii kontroly jako takové, která novému modernímu pojetí předcházela.

Podle tereziánských a josefínských reforem v druhé polovině 18. století dochází v Rakousku k dělení na službu administrativní a výkonnou a rozlišují se orgány předepisující příjmové dávky a poukazující výdaje od orgánů pokladní služby. Účty obou orgánů byly kontrolovány v účtárnách. Soustředění kontroly probíhalo v nezávislém kontrolním orgánu. Jednalo se o Dvorskou účetní komoru založenou roku 1761, které byly účtárny podřízeny.

V letech 1792 až 1794 byla na území Předlitavska v činnosti Hlavní účtárna, později v letech 1794 až 1805 to byla Nejvyšší státní kontrola, v letech 1805 až 1840 se nazývala Generální účetní ředitelství.

Nejvyšší účetní kontrolní úřad byl založen v roce 1840 císařským nařízením č. 71/1854 ř. z. Prováděl preventivní kontrolu a konal účetní službu pro státní správu.

Prvním opravdovým předchůdcem orgánů NKÚ na našem území se však stal Nejvyšší účetní dvůr zřízený císařským nařízením ze dne 21. listopadu 1866 č. 140/1866 ř. z., o úpravě státní a kontrolní služby všelikých odvětví správy, vyjma politickou a soudní správu v Uhrách, Chorvatsku, Slavonii a Sedmíhradsku. Toto nařízení zůstalo právním základem organizace účetní a kontrolní služby po celou dobu trvání Rakousko-Uherska. Rakouský Nejvyšší účetní dvůr byl bezprostředně podřízen císaři, byl samostatný, na ministerstvech nezávislý a jim rovnocenný. Jeho úkolem bylo dozírat na všechno státní hospodářství, plnil funkci kontroly správní a kontroly parlamentní. Kontrola byla jak účetní, tak právní, tzn., že prověřovala, zda orgán správy postupoval dle platných právních předpisů a vyhovuje-li úkon požadavku hospodárnosti a spořádané správy. Kontrola byla zásadně dodatečná – následná.

Nejvyšší účetní dvůr byl organizován na kolegiálním principu, spravovalo ho grémium, v jeho čele stál předseda, který měl rozsáhlé pravomoci. Předseda byl jmenován císařem, ostatní úředníci byli jmenováni císařem na návrh předsedy. Nižší úředníky jmenovalo grémium. Vláda na jmenování neměla vliv, ani nekontrasignovala jmenovací akty. Nejvyšší účetní dvůr působil na našem území až do roku 1919.

Po vzniku Československé republiky byl přijat zákon o zřízení a působnosti Nejvyššího účetního a kontrolního úřadu. Tento úřad byl samostatný a nezávislý správní orgán (v širším slova smyslu), zřízený vedle moci vládní. Za jeho výkon byl parlamentu zodpovědný předseda. Zákon platil (s výjimkou určitých změn v době nacistické okupace) až do roku 1951.

V působnosti Nejvyššího účetního a kontrolního úřadu bylo mimo jiné vykonávat dozor nad státním hospodářstvím, státním jměním a státním dluhem; měl za úkol sestavovat závěrečný roční účet všech příjmů a výdajů a předkládat jej Národnímu shromáždění. Při kontrole zkoumal správní akty, jak po stránce účetní, tak i jejich zákonnost a hospodárnost. Legálnost posuzoval úřad především po stránce rozpočtové, tedy odpovídá-li akt zmocnění danému mu v rozpočtu svým věcným účelem a rozsahem svého finančního nákladu. Rozsah kontrolní funkce Nejvyššího účetního a kontrolního úřadu postihoval veškeré hospodaření státu i jeho podniků a zasahoval též podniky, na jejichž hospodaření měl stát veřejný nebo finanční zájem.

V závěru tohoto historického vhledu je nutné uvést i mezery, které se v tehdejšímu systému kontroly jevily. Chyběl předpis o poměru k parlamentu, jenž by stanovil, že orgán má právo i povinnost kdykoliv a především souhrnně oznámit shledané závažné vady, zvláště takové, které se dotýkají ministerské odpovědnosti. Také k nim patřila, pozitivními právními předpisy málo zajištěná, nezávislost státního kontrolního orgánu na exekutivní moci, a to zvláště ve věcech personálních.

V roce 1951 bylo vládním nařízením č. 73/1951 Sb. zřízeno Ministerstvo státní kontroly jako jeden z nástrojů centralizovaného direktivního způsobu řízení. Konec demokratické kontroly byl tedy učiněn de iure v roce 1951. Kontrola tak přešla plně do moci výkonné, spíše však pod dozor strany a vlády, a zákonodárny sbor do ní nemohl nijak zasahovat.

Další změny následovaly v roce 1961, kdy byla dosud samostatná kontrola sloučena se státní statistikou a byl vytvořen Ústřední úřad státní kontroly a statistiky s orgány v krajích a okresech. Tato instituce shromažďovala hlavní statistické údaje a kontrolní činnost byla zaměřena především na kontrolu plnění státního plánu ve výrobních organizacích.

V roce 1963 byl vytvořen nový systém tzv. lidové kontroly a statistiky s orgány v centru, v krajích a okresech, ale i v obcích a závodech. Ústřední komise lidové kontroly byla volena Národním shromážděním. V roce 1967 došlo k opětovnému oddělení státní statistiky a státní kontroly.

V lednu 1969 Česká národní rada zřídila Nejvyšší kontrolní úřad České socialistické republiky. (Obdobně učinila i Slovenská národní rada.) Vznikly na výkonné moci relativně nezávislé instituce, které sloužily především jako servis pro činnost národních rad. Při výkonu kontrolní činnosti úřad zkoumal zákonnost, účelnost a hospodárnost prověřovaných skutečností, ale i jak jsou vyřizovány stížnosti a podněty občanů a popř. také mohl závažné stížnosti prověřovat.

V roce 1970 došlo na úrovni federace k vytvoření Výboru lidové kontroly ČSSR jako ústředního orgánu státní správy. Jednalo se o monokratický orgán. Obdobné postavení měl Výbor lidové kontroly ČSR. NKÚ ČSR byl zrušen.

V roce 1971 došlo k přijetí nového federálního zákona o lidové kontrole a zákona o výborech lidové kontroly, a tato právní úprava platila v podstatě celých následujících dvacet let.

Po roce 1989 se Federální ministerstvo kontroly stalo ústředním orgánem státní správy České a Slovenské Federativní Republiky pro oblast kontroly. Kontrolovalo podle pokynů vlády mj. plnění povinností vyplývajících ze zákonů, ostatních obecně závazných právních předpisů a opatření na jejich základech vydaných, úroveň vyřizování stížností, zkoumalo i zákonnost, účelnost a hospodárnost.

V listopadu 1991 byl ústavním zákonem ČNR zřízen Nejvyšší kontrolní úřad České republiky, jako kontrolní orgán nezávislý na vládě, jejích orgánech a ústředních orgánech státní správy. Ústavní zákon o zřízení NKÚ ČR byl sice velmi krátký a stručný, vytvořil však základní předpoklady pro zavedení standardní demokratické kontroly. Zákon č. 61/1992 Sb., o Nejvyšším kontrolním úřadu, umožňoval mj. kontrolu tvorby a užití prostředků státního rozpočtu, státního závěrečného účtu, hospodaření

a nakládání s finančními i hmotnými prostředky ČR, dodržování povinností a práv vyplývajících z obecně závazných právních předpisů upravujících finančně ekonomické vztahy a výkon státní správy.

Vedle NKÚ ČR působilo i Ministerstvo státní kontroly České republiky, které kontrolovalo plnění úkolů státní správy, nakládání s finančními a hmotnými prostředky poskytnutými státem a nakládání s majetkovými právy ve státním vlastnictví, vyřizování petic, stížností, oznámení aj.

JUDr. Ing. Jiří Kalivoda v rigorózní práci z roku 2007 napsal: „Od ledna 1992 panovalo tedy v České republice jakési kontrolní dvojvládí, MSK ČR jako orgán exekutivní moci vedle NKÚ ČR podřízeného moci zákonodárné. Po vzniku samostatné České republiky došlo v roce 1993 k zániku MSK ČR i NKÚ ČR a v souladu s čl. 97 Ústavy České republiky byl zřízen Nejvyšší kontrolní úřad, který byl ještě v tomtéž roce přijat za člena Mezinárodní organizace nejvyšších kontrolních institucí INTOSAI a posléze za člena Evropské organizace nejvyšších kontrolních institucí EUROSAL.“

Po historickém výčtu mi dovoďte osobní vhled – jiný úhel pohledu na zákon o Nejvyšším kontrolním úřadu.

Kontrola je ve své podstatě feedback, tedy „zpětná vazba“. V přírodě jakýkoli atak organismu je přenášen do centrálního nervového systému – mozku, a ten vydá „pokyn“ k řešení. Při kontrole jsou skutečnosti zjištěné kontrolou přenášeny pomocí kontrolních závěrů do centra kompetenčního dění, tj. orgánům tvořícím demokratickou dělbu moci – Parlamentu, jako zástupci moci zákonodárné, exekutivě, vládě České republiky jako výkonné složce moci, státnímu zastupitelství jako moci soudní v případech podezření, že byl spáchán trestný čin.

Kontrolní závěry jsou, dle mého názoru, podnětem pro další konání vedoucí k nápravě věcí, skutečného stavu, vyústující v hospodárné, efektivní a účelné hospodaření. Nemůže zůstat u slov a proklamací, neboť srovnávám-li s přírodními zákony, v případech, kdy centrální nervový systém nereaguje na podněty, může dojít k zániku živé bytosti. Obdobně společnost, která nereaguje – každý podle své kompetence – na zjištěné skutečnosti, přešlapuje, točí se v bludném kruhu a nikdy se nevymaní z problémů.

Zákonodárny sbor v roce 1993 schválil zákon o Nejvyšším kontrolním úřadu. V něm zakotvil kolektivní princip odpovědnosti a přenesl na členy NKÚ odpovědnost za vedení kontrolních akcí; ustavil členům NKÚ nezávislost i v tom smyslu, že stanovil délku funkčního období tak, aby neměli existenční problémy a mohli se plně věnovat výkonu kontrolní činnosti, aby rezonovali ekonomické dění ve společnosti a předkládali podněty ke kontrolám, aby bez politikaření objektivně hodnotili skutečnosti zjištěné kontrolou.

Naopak nepsaným způsobem po nich vyžaduje vysokou míru sebekontroly v tom smyslu, že sami konají hospodárně, účelně a efektivně, dále, že mají maximální snahu vzdělávat se a plně se věnovat problémům, které provází společnost.

Ze zákona tvoří Kolegium NKÚ sedmáct členů Kolegia. Od vzniku NKÚ do dnešního dne bylo zvoleno Poslaneckou sněmovnou Parlamentu ČR a v Kolegiu NKÚ pracovalo 19 členů Kolegia NKÚ. V současné době je šestnáct členů Kolegia a na jedno uvolněné místo je navržen nový kandidát.

Prezident a viceprezident NKÚ řídí úřad, členové NKÚ se tedy nemusí zabývat peripetiemi vyplývajících z řízení úřadu, musí však sounáležitě s úřadem žít a být i „zrcadlem“ vedení už i proto, aby nedošlo k selhání jednotlivců a k nevhodnému nakládání s peněžními prostředky státu.

Co chybí úřadu? Dle mého názoru se dostal do područí byrokratické nepružnosti. Je nutné přehodnotit některé skutečnosti týkající se administrativy, formálního vyplňování listin, zbytečně vytvářených dokumentů. Na druhé straně je třeba s přihlédnutím k objektivní společenské potřebě a právní úpravě

ve státech EU zvážit rozšíření působnosti NKÚ na kontrolu hospodaření se státním majetkem i na kontrolu právnických osob s majetkovou účastí státu.

Pružnost a motivace i naopak motivaci a pružnost je nutné „oprášit“ a v čase co možná nejkratším projednávat, domýšlet a realizovat opatření ke zlepšení kontrolou zjištěného stavu. Kontrolní závěry tak nebudou jen ex post sumarizací kontrolních nálezů, ale budou opravdovým podnětem pro následné konání, jak v úřadu vlastním, tak i pro ty, kteří jsou v rámci demokratické dělby moci nositeli úkolů.

Poslanci Parlamentu by měli nejen číst, ale i hledat souvislosti mezi zněním zákona, duchem zákona a reálnou skutečností. Měli by projednávat kontrolní závěry a činit kroky k legislativním úpravám. Členové vlády by měli rozebírat kontrolní závěry, přijímat úkoly a vyžadovat plnění opatření k nápravě zjištěných skutečností a v míře co nejmenší brát kontrolní závěry pouze na vědomí. Soudci by měli vyřknout verdikt v přiměřené lhůtě, aby se lidé domohli práva; zde mám na mysli například problém navrácení vlastnických vztahů k půdě, resp. zákon č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku, jenž má zmírnit následky některých majetkových křivd, k nimž došlo vůči vlastníkům zemědělského a lesního majetku v období let 1948 až 1989.

Nejvyšší kontrolní úřad je nezávislý kontrolní orgán České republiky. Vykonává mj. kontrolu hospodaření se státním majetkem a finančními prostředky vybíranými na základě zákona ve prospěch právnických osob, s výjimkou prostředků vybíraných obcemi nebo kraji v jejich samostatné působnosti. Při kontrole prověřuje, zda kontrolované činnosti jsou v souladu s právními předpisy, přezkoumává jejich věcnou a formální správnost a posuzuje, zda jsou účelné, hospodárné a efektivní.

Jeden z nejvýznamnějších českých národohospodářů a politiků prof. Karel Engliš řekl: „V demokracii, která je postavena na všeobecném hlasovacím právu, jsou všichni občané povoláni ke správě veřejných hospodářství, protože volí své zástupce pro přímou správu těchto hospodářství. I těch je velmi mnoho, kdo v těchto hospodářstvích rozhodují přímo. Má-li demokracie splnit své historické poslání, potřebuje lidi, nejen takové, kteří při správě veřejných zájmů nemyslí na sebe, nýbrž i takové, kteří veřejnému hospodářství rozumí. Demokratickému státu působí největší potíže, že správcové veřejných zájmů a jejich kontroloři se nedovedou při jejich správě povznést nad své zájmy soukromé nebo stranické, anebo že prostě nerozumějí problémům, před které jsou postaveni. Obojí demokracii diskredituje a přece není spásy mimo demokracii. Demokracie tedy vyžaduje charakterů a vzdělání.“

V závěrečném slově při parlamentním semináři o kontrole veřejných financí, konaným před schvalováním zákona o Nejvyšším kontrolním úřadu, místopředseda Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR Karel Ledvinka mj. řekl: „Chci požádat nezávislé kontrolory za Parlament: Kontrolujte nás – prosíme o to. A udržte si svoji nezávislost na politické moci. A také chci požádat nezávislé kontrolory za občany: Kontrolujte každou korunu. Občané to chtějí. Občané si to totiž zaslouží. Je to vaše povinnost. Chci také vyjádřit víru v to, že už nikdy v budoucnu nenapadne žádného politika, aby chtěl změnit NKÚ na autokraticky řízený, čili lehce politicky zneužitelný výbor lidové (čti politické) kontroly.“

Na úplný závěr mého příspěvku mi dovoluje konstatovat: O kompetencích, a tedy, zda změnit či rozšířit působnost NKÚ, lze diskutovat, o nezávislosti však nikoli.

Děkuji vám za pozornost.

DVACET LET NEZÁVISLÉ EXTERNÍ KONTROLY V ČR

Stanislav Koucký, vrchní ředitel kontrolní sekce

Vážený pane prezidente, pane předsedo Senátu, vážení hosté, kolegové, dámy a pánové, dovoluji mi, abych se při této příležitosti krátce ohlédl a připomněl si, společně s Vámi, uplynulých dvacet let historie Nejvyššího kontrolního úřadu. Z pohledu historiků představuje dvacet let období krátké. Z pohledu produktivního období života člověka se však jedná o dobu poměrně dlouhou, a kontrolu Nejvyššího kontrolního úřadu dělají lidé. Ti lidé, jejichž denní náplní práce je právě výkon nezávislé vnější kontroly. Všechny

aspekty, o nichž hovořili řečníci přede mnou, samotný vznik nezávislého kontrolního úřadu, legislativní rámec či požadavky Lidské deklarace (tedy ty naplněné), jsou elementárním předpokladem výkonu činnosti, pro niž byl náš úřad zřízen, a tou je nezávislá externí kontrola. Kontrola, jejímž posláním je audit prostředků státního rozpočtu a hospodaření s majetkem státu, představuje již po dvacet let nedílnou součást veřejného života tohoto státu a je mi ctí, dámy a pánové, že mohu být její součástí. Na úvod mi dovoluji snad jen několik čísel. Čísla jsou ostatně něco, co se od kontrolora podvědomě očekává. V tomto případě však nebudu vyčíslovat ani potenciální úspory, ani nevhodnost či nesprávnosti. Dovolím si pomoci čísel demonstrovat práci a úsilí všech, kteří se v uplynulých dvaceti letech podíleli na stěžejní činnosti našeho úřadu. Nejvyšší kontrolní úřad od doby svého vzniku realizoval celkem 790 kontrolních akcí. Provedl kontrolu u 10 428 kontrolovaných osob. V průměru jsme tak každoročně provedli 40 kontrolních akcí u 521 kontrolovaných osob. Počet kontrol se v jednotlivých letech odvíjel od jejich rozsahu, předmětů a cílů, kterých mělo být dosaženo, a v neposlední řadě také od kapacitních možností kontrolujících – tedy členů úřadu i kontrolorů, kteří společně kontroly realizují.

Struktura a zaměření kontrolních akcí v průběhu uplynulých dvaceti let vždy směřovaly k tomu, aby úřad naplnil svou roli v oblastech vymezených zákonem o Nejvyšším kontrolním úřadu. Největší podíl představovaly kontroly zaměřené na hospodaření se státním majetkem a plnění státního rozpočtu, na hospodaření s prostředky poskytnutými České republikou ze zahraničí, na zadávání veřejných zakázek a v neposlední řadě na kontrolu státního závěrečného účtu.

Při tvorbě plánu kontrolní činnosti jsme se vždy soustředili na to, aby se připravované kontroly věnovaly aktuálním a zároveň společensky významným tématům. Všechny podněty ke kontrolám byly a jsou pečlivě posuzovány, a to nejen s ohledem na identifikaci rizik, která se týkají hospodaření s peněžními prostředky státu a státním majetkem, ale i z pohledu objemu majetku a prostředků, které mají být kontrolovány. Kontrolní činnost úřadu vychází v rozhodující míře z podnětů vyplývajících z vlastní kontrolní a analytické činnosti. Velký význam přikládá úřad rovněž podnětům, které obdrží od Poslanecké sněmovny, Senátu, jejich orgánů a vlády. Od roku 1993 úřad obdržel 103 takových podnětů. 85 z Poslanecké sněmovny, dva ze Senátu a šestnáct z vlády České republiky. Na základě většiny z nich byly následně realizovány kontrolní akce.

Zaměření kontrol se v průběhu let měnilo, vyvíjelo a pochopitelně odráželo ty nejvýznamnější změny v oblasti hospodaření státu od roku 1993, roku vzniku Nejvyššího kontrolního úřadu. V počátcích činnosti úřadu byla jedním ze stěžejních témat našich kontrol privatizace. Později se naše pozornost zaměřila na prostředky vynakládané na dlouhodobé, finančně náročné akce. Se vstupem České republiky do Evropské unie se nedílnou součástí činnosti úřadu staly kontroly zaměřené na prostředky poskytnuté České republikou ze zahraničí. V současné době se věnujeme prostředkům vynakládaným na informační technologie a služby. Samozřejmě že plán kontrolní činnosti je vždy koncipován tak, abychom globálně

pokryli působnost úřadu, efektivně využívali znalostí a dovedností našich kontrolujících a současně šetřili práva a právem chráněné zájmy kontrolovaných osob.

Také způsob kontroly se v uplynulých letech vyvíjel. V počátcích činnosti NKÚ jsme u kontrolovaných osob sledovali převážně dodržování právních předpisů. V roce 2002 úřad přistoupil k provádění finančních auditů a auditů výkonnosti, přičemž jsme zúročili výstupy z twinningového projektu, který byl realizován v rámci programu PHARE.

Tak jak se měnilo kontrolní prostředí, měnily se i požadavky na znalosti a dovednosti kontrolorů. Kdo z nás by před dvaceti lety předpovídal tak rychlý rozvoj moderních technologií? To, co dnes považujeme za samozřejmé, bylo před dvaceti lety doménou vědeckých laboratoří pro výzkum vesmíru. Technologie, které jsou běžnou součástí našeho života, spadaly v době vzniku NKÚ spíše do oblasti science fiction. Abychom dokázali s tímto vývojem držet krok – a to nejen v oblasti moderních technologií –, věnujeme rozvoji znalostí a dovedností našich kontrolorů značnou pozornost. Nastavení vysoké kvality práce vznikalo již od počátku budování úřadu, kdy se našim předchůdcům podařilo vytvořit velmi pevné základy „know how“, které neustále zdokonalujeme. Nepředstavujme si kontrolora jako zamračenou osobu se silnými brýlemi ponořenou s notýskem kdesi v archivu mezi stohy šanonů. Dnešní kontrolor je vysoce erudovaný profesionál s vysokým morálním kreditem a využívá ke své práci všechny dostupné moderní technologie. Cesta k získání profesního označení kontrolor je velmi dlouhá a trnitá. Vydrží a obstojí skutečně jen ti nejlepší. Čas plyne rychle a někdy v záplavě pracovních úkolů považujeme mnohé, co je výjimečné, za samozřejmé. To nejcennější, co náš úřad dělá profesionálním úřadem, jsou naši zaměstnanci. Všichni si tuto skutečnost uvědomujeme. I to je jeden z důvodů, proč právě rozvoji zaměstnanců byla a je věnována taková pozornost.

Nedílnou součástí posilování dovedností kontrolorů je rovněž mezinárodní spolupráce se zahraničními partnerskými institucemi, o které bude vzápětí hovořit moje kolegyně.

Na tomto místě bych chtěl zmínit i dopady a význam naší činnosti. Myslím, že nikdo z nás nepochybuje o nezastupitelné roli Nejvyššího kontrolního úřadu v ústavním systému České republiky. Výsledky kontrolní činnosti přináší objektivní a nezávislý pohled na hospodaření státu. V průběhu let kladl úřad vždy důraz na systémově orientované kontroly, s cílem vyhodnocovat naplňování cílů a politik při nakládání s veřejnými prostředky zejména z pohledu účelnosti, hospodárnosti a efektivnosti.

Tam, kde v kontrolované oblasti shledáváme nedostatečnost právní úpravy, snažíme se přispět k úpravám vedoucím k odstranění těchto nedostatků.

Nepochybným přínosem naší činnosti je i preventivní působení kontroly v okruhu potenciálních kontrolovaných osob. I z tohoto důvodu se aktivně účastníme řady odborných seminářů, kde prezentujeme výsledky našich kontrol. K publicitě přispívá i zveřejňování výsledků našich kontrol na webových stránkách úřadu.

V roce 1997 byla v zákoně o správě daní a poplatků zakotvena oznamovací povinnost NKÚ vůči finančním orgánům v případech, kdy kontrolní zjištění měla vztah k daňovým povinnostem kontrolovaných osob. Tato povinnost byla následně přenesena do daňového řádu účinného od roku 2011. Na základě této povinnosti odeslal od roku 1997 Nejvyšší kontrolní úřad finančním orgánům 385 oznámení v celkovém objemu téměř 15,5 miliardy Kč, tj. průměrně 945 milionů Kč ročně.

Některá kontrolní zjištění vzbuzují podezření ze spáchání trestného činu. V takových případech pak úřad v souladu s příslušným ustanovením trestního řádu oznamuje orgánům činným v trestním řízení skutečnosti nasvědčující tomu, že byl spáchán trestný čin. V letech 1993 až 2012 NKÚ podal celkem 104 trestních oznámení. Tato trestní oznámení se týkala skutků majících nejčastěji povahu podvodu, porušení povinnosti při správě cizího majetku či neodvedení daně.

NKÚ zcela neoddiskutovatelně představuje nezastupitelný prvek parlamentní demokracie. Zajišťuje nezávislou kontrolu hospodaření státu. Výsledky jeho činnosti za období jeho existence poskytují důležitou zpětnou vazbu využitelnou jak při práci Parlamentu ČR, tak při práci orgánů moci výkonné. Výsledky činnosti tohoto úřadu jsou nezpochybnitelným přínosem pro celou společnost. Naší činností soustavně usilujeme o zlepšování kontrolního prostředí v ČR, jehož je NKÚ nedílnou součástí. V současnosti stojí NKÚ na prahu nových výzev. Při své činnosti musí vycházet z aktuální společenské významnosti a současně i z dlouhodobých strategických cílů podpořených analýzou rizikových oblastí v segmentech své působnosti. V tomto duchu připravujeme novou strategii rozvoje pro další období se zaměřením na zlepšování stavu veřejných financí a hospodaření s majetkem státu, posilování postavení NKÚ, zvýšení efektivnosti kontrolní činnosti, rozvoj lidských zdrojů a na příkladné hospodaření s přidělenými prostředky. Řada opatření v oblasti zvýšení výkonu kontrolní činnosti, zacílení kontrol i v hospodaření s prostředky úřadu se již podařila realizovat. Naším cílem přitom stále zůstává rozšíření kontrolní působnosti NKÚ na kontrolu veškerých veřejných prostředků tak, aby v tomto směru Česká republika rozšířila řady vyspělých demokracií, které svěřují výkon nezávislé kontroly právě institucím, které zastávají pozici externího nezávislého auditora.

Vážený pane prezidente, vážený pane předsedo Senátu, vážení hosté, kolegové, dámy a pánové, závěrem mi dovoluji vyjádřit svoji hrdost, že mohu být součástí takové instituce, jakou je právě Nejvyšší kontrolní úřad. Zároveň děkuji všem, kteří se svojí prací podíleli a podílejí na budování dobrého jména Nejvyššího kontrolního úřadu. Do dalších dvaceti let přeji tomuto úřadu, aby i nadále přinášel užitek této společnosti, a ať všichni, kdo mají skutečný zájem na dobré správě veřejných financí, přistupují ke zjištění tohoto úřadu s vědomím, že naším cílem je služba společnosti a občanům tohoto státu.

Dámy a pánové, děkuji Vám za pozornost.

HOSPODÁRNÁ PODPORA MODERNÍHO ÚŘADU

Radek Haubert, vrchní ředitel správní sekce

Vážený pane prezidente, vážená paní viceprezidentko, vážení zahraniční hosté, vážené dámy a pánové, naším dlouhodobým cílem je moderní úřad, a to nejen ve smyslu využívání moderní techniky. Moderní technologie jsou pro kvalitní práci jistě podmínkou nutnou, nikoli však jedinou. O vyspělosti organizace vypovídá zejména stabilita v oblasti personální. Samozřejmě při zachování zdravé míry fluktuace, vytváření rovných příležitostí pro muže a ženy a zaměstnávání lidí s handicapem.

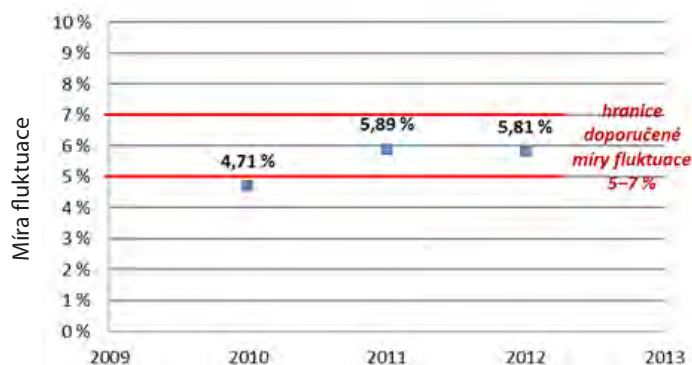
V pěti po sobě jdoucích vlnách v letech 1994 až 2013 NKÚ postupně zmodernizoval technické vybavení a vytvořil všeobecně využívaný informační systém; zajistil moderní pracovní prostředí včetně odpovídajícího vybavení.

V personální oblasti NKÚ postupně budoval systém motivačních nástrojů s cílem zajistit profesní růst zaměstnanců. NKÚ postupně zavedl pružnou pracovní dobu pro všechny zaměstnance, což vedlo nejen k efektivnějšímu využívání pracovní doby, ale i k větší spokojenosti zaměstnanců, kteří tak mohou lépe skloubit svoji náročnou a zodpovědnou práci s vlastním osobním životem.

NKÚ po celou dobu své existence dbá o soustavné vzdělávání svých zaměstnanců. Současné systematické vzdělávání zaměstnanců je sjednocením postupů, vztahů, odpovědností a pravidel, na jejichž základě se provádí identifikace vzdělávacích a rozvojových potřeb, plánování, realizace, hodnocení vzdělávání a rozvoje zaměstnanců. Jedná se o procesy, které umožňují zaměstnancům získat kvalifikační podmínky pro výkon jejich činnosti a dále získané znalosti a dovednosti neustále rozšiřovat a prohlubovat a tím zdokonalovat odbornost, kvalitu a účinnost jimi poskytovaných služeb. Vzdělávání zaměstnanců probíhá v souladu s potřebami organizace a podporuje naplnění vize a dosažení strategických cílů. NKÚ používá řadu dalších motivačních nástrojů, jejichž cílem je zejména zatraktivnit úřad v roli zaměstnavatele a dále poskytnout zaměstnancům jistoty a perspektivní zaměstnání.

Jak se nám daří naplňovat vytyčené cíle, mi dovoluje prezentovat s pomocí následujících grafů:

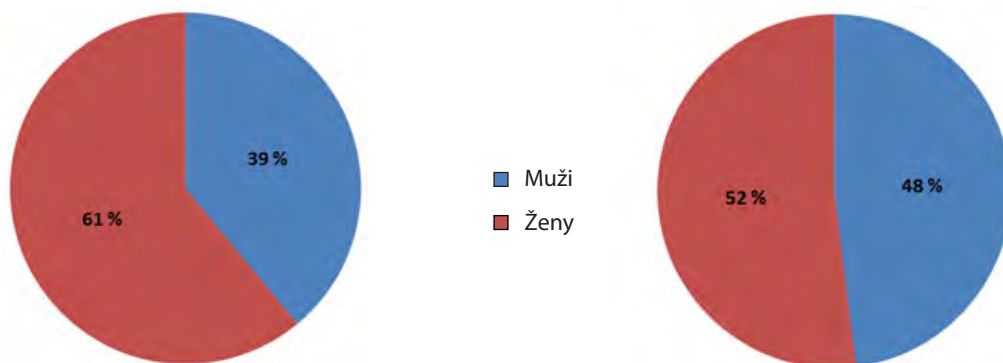
Míra fluktuace zaměstnanců NKÚ v letech 2010–2012

Obecně se v odborné literatuře uvádí, že zdravá míra fluktuace je 5 až 7 %. Fluktuace zaměstnanců NKÚ tedy tuto optimální míru splňuje – troufám si říct – vzorově.

NKÚ je moderní úřad 21. století a jako takový svým zaměstnancům přirozeně nabízí rovné podmínky a příležitosti. Následující graf zobrazuje tuto problematiku z hlediska genderu. V současnosti tvoří ženy mírnou většinu všech zaměstnanců. Náš úřad se tak může pyšnit vyváženou genderovou politikou, a to včetně podílu žen a mužů ve vedoucích funkcích.

Podíl žen a mužů na celkovém počtu zaměstnanců Podíl žen a mužů ve vedoucích funkcích

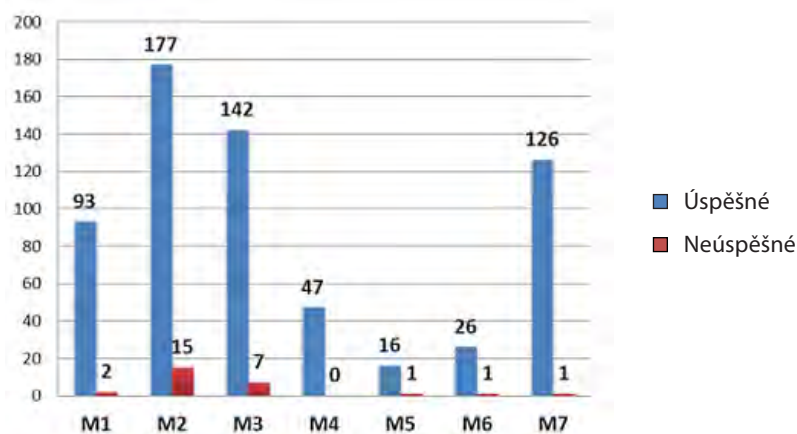

NKÚ podporuje plnohodnotné začlenění zdravotně znevýhodněných osob do pracovního procesu, a to jak vytvářením vhodných pracovních podmínek, tak i odebíráním výrobků či služeb od poskytovatelů zaměstnávajících osoby se zdravotním handicapem.

NKÚ se snaží o co největší využití informačních technologií. Chceme tak usnadnit a podporovat práci zaměstnanců, a to i mimo sídlo úřadu. A nejen v době jejich působení u kontrolované osoby, ale i v případech, kdy je možné pracovat z domova – například v případě dopravní kalamity, nemoci dítěte nebo třeba při povodních.

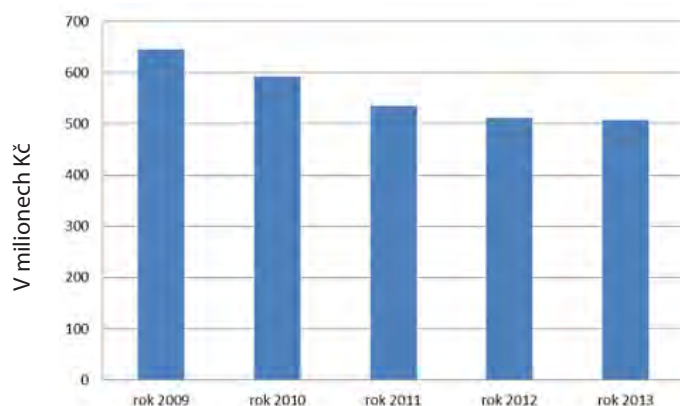
K efektivnímu využívání těchto technologií pak je nezbytná jejich praktická a teoretická znalost včetně následného ověření. Pro testování znalostí zaměstnanců v oblasti IT jsme zvolili evropský koncept ECDL. Nebudu předstírat, že testování bylo přijato zaměstnanci vřele a s nadšením, a i proto jsem rád, že celková úspěšnost zaměstnanců při testování je velmi vysoká. Neúspěšné pokusy se pohybují na hranici 4 %.

Testování jednotlivých modulů ECDL

Další velkou výzvou je efektivní hospodaření v oblasti provozních výdajů. Z grafu je patrné, že rozpočet úřadu za posledních 5 let klesl o téměř 150 mil. Kč.

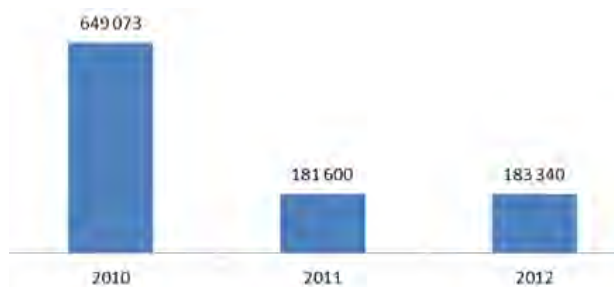
Rozpočet NKÚ v letech 2009–2013

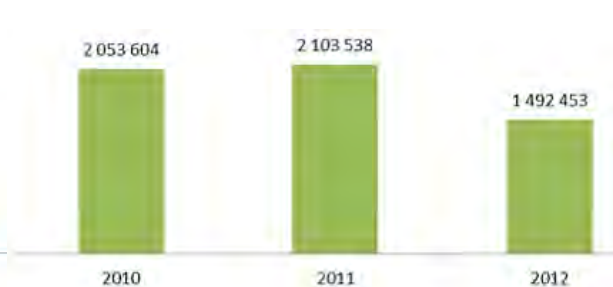
Protože největší a zároveň konstantní částí výdajů jsou mzdové výdaje, k úsporám dochází zejména díky důslednému hospodaření s technikou, snižování provozních výdajů při zachování kvality pracovního prostředí, péči o majetek a díky snižování běžných výdajů za spotřební materiál.

V grafech uvádím příklad dvou oblastí, ve kterých došlo k redukci výdajů. Tedy výdaje na provoz mobilních telefonů a spotřeba pohonných hmot. Většiny úspor jsme dosáhli přesoutěžením smluvních vztahů s využitím elektronického tržiště nebo aukcí.

Provoz mobilních telefonů (v Kč)

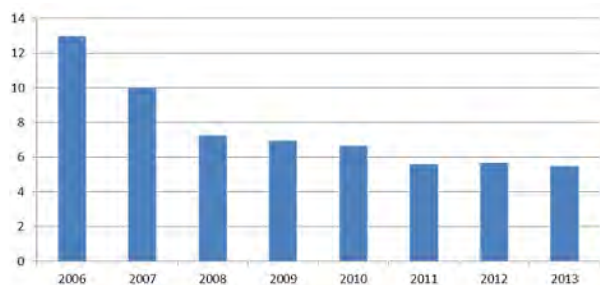

Pohonné hmoty (v Kč)

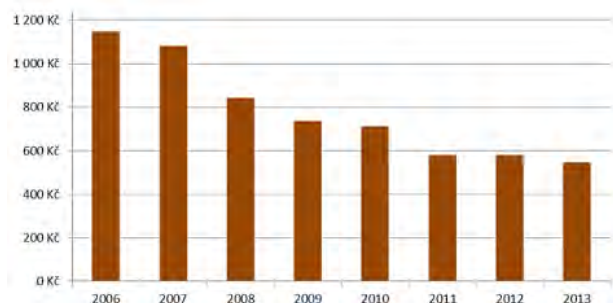

Na provozu jsme dále šetřili například i v oblastech telekomunikačních služeb, jak ukazuje graf vlevo, tak na provozu bezdrátových modemů.

Telekomunikační služby (v mil. Kč)

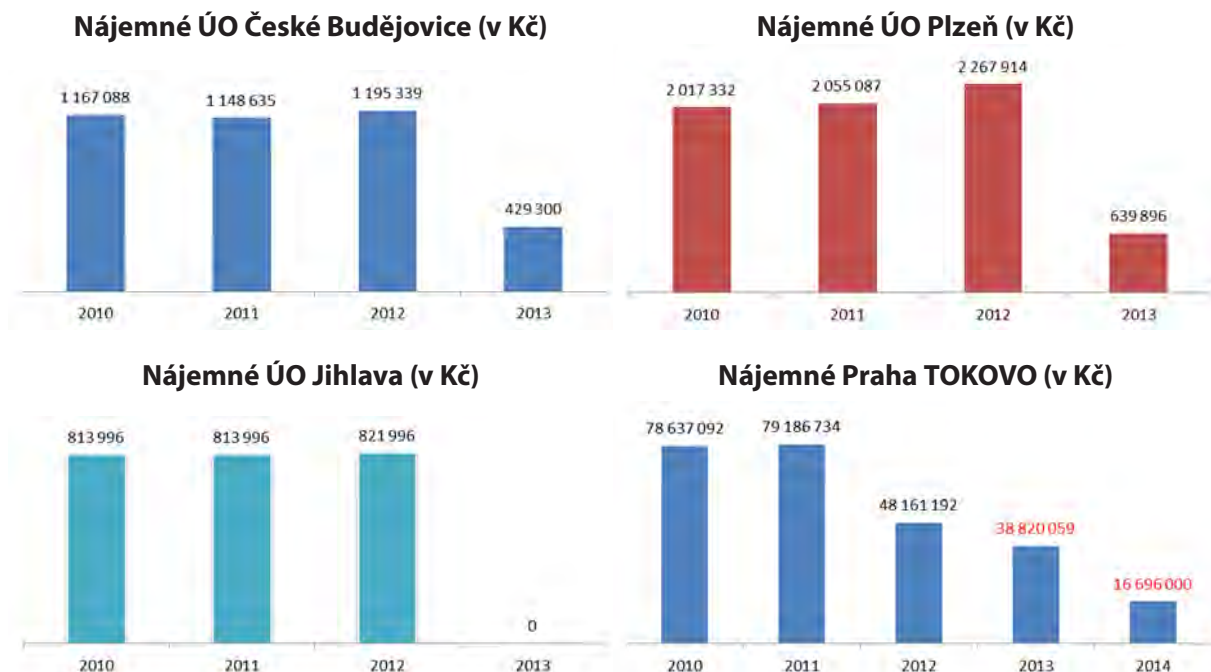

Cena za aktivovaný modem (v Kč)

Významné je i snížení výdajů za pronájmy přesunem některých oblastních pracovišť z komerčních pronájmů do prostor státních či magistrátních.

A nyní nejvýznamnější úspora: Za pronájem sídla úřadu jsme v roce 2010 platili téměř 79 mil. korun ročně. Momentálně stojíme těsně před podpisem smlouvy, která tyto výdaje v příštích letech sníží na necelých 17 milionů korun ročně.

Díky této úspoře v příštím roce obnovíme – i přes očekávaný nižší rozpočet – materiálně technickou základnu úřadu, a to ve všech nezbytných oblastech.

V souvislosti s hospodařením nelze opomenout úlohu interního auditu. Interní audit je základní součástí systému a fungování jakékoli organizace. Myslím, že zde mohu s klidným svědomím prohlásit, že interní audit na Nejvyšším kontrolním úřadu vykonává nezávislou, objektivní, prověřovací a konzultační činnost, která výrazně napomáhá ke zlepšení fungování úřadu a k dosažení jeho cílů. Jistě je pro nás někdy nepohodlné při každodenních činnostech dodržovat zavedené kontrolní postupy, ale myslím, že jsme již všichni dávno pochopili, že účinná kontrola je jen ku prospěchu věci. Jsem velmi rád, že se na NKÚ podařilo v rámci interního auditu zavést kromě kontroly formální správnosti i kontrolu efektivnosti, kdy jsou sledována tři zásadní kritéria: hospodárnost, účelnost a efektivnost. A výsledky interního auditu nám pak výrazně pomáhají v zodpovězení dvou základních otázek. Jsou dělány správné věci? A jsou správné věci dělány správně? Jak všichni víme, pouhé provádění interní kontroly k efektivnímu hospodaření nestačí. Klíčovým předpokladem funkčního kontrolního systému jsou dopady výsledků interních kontrol.

Závěrem bych rád uvedl, že i v následujících letech chceme pokračovat v nastaveném úsporném trendu, a to až do vyčerpání všech možností úspor prostřednictvím hospodárného využití aktiv na straně jedné a vizí moderní podpory celého úřadu na straně druhé.

Děkuji za pozornost.

MEZINÁRODNÍ SPOLUPRÁCE NEJVYŠŠÍHO KONTROLNÍHO ÚŘADU

Sylva Müllerová, ředitelka odboru mezinárodních vztahů

Vážený pane předsedo Senátu, vážený pane prezidente, vážená paní viceprezidentko, vážení zahraniční hosté, vážené dámy a pánové, je mi velkou ctí předstoupit zde před vás a pronést několik slov při příležitosti dvacátého výročí vzniku Nejvyššího kontrolního úřadu s ohledem na jeho zapojení do mezinárodních aktivit.

Nejvyšší kontrolní úřad je v porovnání s některými dalšími evropskými nejvyššími kontrolními institucemi relativně mladý, např. německý Spolkový účetní dvůr slaví příští rok 300 let od svého vzniku, rakouský Účetní dvůr existuje déle než 250 let a polský nejvyšší kontrolní úřad byl založen před více než 90 lety, přesto se NKÚ může pochlubit řadou úspěchů na poli mezinárodní spolupráce.

Již od samého vzniku úřadu byly mezinárodní vztahy a kontakty velmi důležité, protože od koho by mohl Nejvyšší kontrolní úřad, nová nezávislá organizace, získat zkušenosti než od zahraničních partnerských institucí, které již fungují dlouhá léta na podobném principu a kde demokratická a nezávislá kontrola má již dlouhou tradici.

V době založení úřadu šlo zpočátku zejména o navazování kontaktů s partnerskými nejvyššími kontrolními organizacemi, o vytváření povědomí o práci úřadu v zahraničí a postupné zapojování se do činností mezinárodních organizací, to znamená především INTOSAI, což je mezinárodní organizace nejvyšších kontrolních institucí, a její evropské „dcery“, EUROSAI.

Rozhodně se ale nedá říci, že by šlo o nějaké nesmělé rozkoukávání se a očekávání, neboť již v roce 1996 pořádal Nejvyšší kontrolní úřad kongres EUROSAI, což mimo jiné znamenalo i to, že na tříleté období, od roku 1993 do roku 1996, byl prezident NKÚ viceprezidentem Řídící rady EUROSAI a do dalšího kongresu v roce 1999 této radě předsedal.

Důležitým milníkem v oblasti mezinárodní spolupráce byl také rok 2002, kdy byl zahájen čtrnáctiměsíční **twinningový projekt**, jehož cílem bylo posílení externí finanční kontroly na NKÚ na úroveň nejvyšších kontrolních institucí členských států Evropské unie. Pro dosažení tohoto cíle bylo nutné projekt zaměřit na zvýšení odborné způsobilosti zaměstnanců Nejvyššího kontrolního úřadu.

Nejdůležitějšími pro tento cíl se staly pilotní kontroly typu finanční audit a audit výkonnosti, podporované německými a britskými experty. Součástí projektu bylo také vytvoření manuálů ke kontrolní činnosti.

Hlavním twinningovým partnerem byl německý Spolkový účetní dvůr, dále byla pomoc poskytována prostřednictvím krátkodobých expertů. Partnerem, poskytujícím významnou podporu při realizaci projektu byl například i Evropský účetní dvůr a Hesenský účetní dvůr. Na základě společné dohody německého Spolkového účetního dvora a NKÚ byl ke spolupráci přizván Národní kontrolní úřad Velké Británie, který se k projektu připojil jako expert na finanční audit a školení.

Dnes je tu mezi námi i pan Zentner, který v projektu působil jako předvstupní poradce.

V roce 2003 zorganizoval NKÚ další významnou akci, a to **zasedání Kontaktního výboru** představitelů nejvyšších kontrolních institucí zemí Evropské unie. Toto zasedání poprvé svedlo dohromady

představitelů nejvyšších kontrolních institucí Evropské unie s představiteli nejvyšších kontrolních institucí přistupujících zemí. Na jednání byly mimo jiné schváleny zásady pro rozšířenou spolupráci mezi Evropským účetním dvorem a nejvyššími kontrolními institucemi.

Mezi další mezinárodní akce pořádané NKÚ a sloužící k výměně zkušeností a používaných kontrolních postupů a metodik patří také nejrůznější **semináře**, z nichž některé byly konány pod záštitou organizace EUROSAL či Kontaktního výboru, jako např. seminář *Audit systémů sociálního zabezpečení* v roce 2008, seminář *Zkušenosti s implementací a rozvojem auditu výkonnosti* z roku 2009, seminář *Společná zemědělská politika*, který se konal následující rok, dále pak např. seminář *Boj proti korupci* z roku 2011 nebo semináře na téma *Kvalita auditu* a *Využití softwarových nástrojů v kontrole* z loňského roku.

Zajímavým a užitečným nástrojem sloužícím k poznání a osvojení si nových přístupů ke kontrole patří **společné kontroly** mezi NKÚ a jednou či více zahraničních nejvyšších kontrolních institucí. Od doby svého vzniku se Nejvyšší kontrolní úřad podílel již na **22** společných kontrolách, což jistě svědčí o jeho zájmu a o úspěchu této formy spolupráce. Kontrolní zjištění odhalená a ověřená oběma stranami se dají využít pro iniciativy vedoucí ke zlepšení celého systému poskytování finančních prostředků v příslušných státech, či ke změně pravidel nebo nastavení tohoto systému a v neposlední řadě i ke zvyšování kvality práce.

Kontroloři se kromě toho dozvědí podrobnosti o provádění kontrol v jiné zemi a mohou si odnést spoustu užitečných přístupů a informací. Nejvíce takových kontrol proběhlo pochopitelně s partnerskými kontrolními institucemi sousedních států, kde malý rozdíl vzdáleností, sousedící území či obdobný vývoj usnadnil a často i umožnil provedení takovéto kontroly.

Nejvíce společných kontrol proběhlo se slovenským Nejvyšším kontrolním úřadem, kde navíc ve prospěch takové spolupráce hovoří i nulová jazyková bariéra a tradiční blízké vztahy. Hodně společných kontrol proběhlo i s našimi dalšími zahraničními hosty, kteří jsou dnes na tomto semináři, jmenovitě s nejvyšší kontrolní institucí Polska, Německa, Rakouska, Slovinska i Maďarska. Tématy těchto kontrol byly např. daně, a to jak daň z přidané hodnoty, tak spotřební daně, dále pak byly kontroly zaměřeny na životní prostředí, např. na kvalitu ovzduší, vody, na transport nebezpečných odpadů či národní parky, jiné se týkaly např. stavby dálnic. Některé společné kontroly byly bilaterální, jiné trojstranné či multilaterální.

Zajímavým a ve své podstatě i unikátním projektem byl pilotní společný audit NKÚ a Evropského účetního dvora zaměřený na *Program rozvoje venkova*.

O tom, že tato forma spolupráce má budoucnost a je prospěšná pro všechny zúčastněné strany, svědčí i skutečnost, že jen v letošním roce byly zahájeny dvě společné kontroly, a to kontrola s nejvyšší kontrolní institucí Polska zaměřená na přeshraniční spolupráci mezi oběma státy a dále s nejvyšší kontrolní institucí Švýcarska týkající se *Programu švýcarsko-české spolupráce*.

Dalším typem spolupráce a aktivního zapojení Nejvyššího kontrolního úřadu je **členství v** nejrůznějších **pracovních skupinách** evropských a mezinárodních kontrolních organizací. V současné době je NKÚ členem pracovních skupin organizace EUROSAL a INTOSAI zaměřených na kontrolu životního prostředí, na informační technologie, pracovní skupiny pro boj s korupcí a praní špinavých peněz a podvýboru pro směrnice finančního auditu.

Na úrovni Evropské unie je pak NKÚ zapojen do práce skupiny pro strukturální fondy, pro daň z přidané hodnoty, do expertních sítí odborníků na zemědělství, dále do skupiny pro zprávy o finančním řízení Evropské unie, nebo do skupin pro auditní činnosti či spolupráci se statistickými úřady.

Uznáním kvalitní činnosti NKÚ je i skutečnost, že v letech 2008–2011 byli zástupci NKÚ vybráni do Rady pro audit EUROCONTROL, což je Evropská organizace pro bezpečnost letecké navigace.

V rámci mezinárodní spolupráce přijal také Nejvyšší kontrolní úřad roli řešitele **projektu** s názvem **Udržitelná energie**. Projekt byl součástí cíle 1 pracovního plánu INTOSAI – skupiny pro kontrolu životního prostředí, který zněl: „Rozšířit množství metodických materiálů, které mohou kontrolní instituce využívat“. Výsledkem projektu *Udržitelná energie* je dokument sloužící jako pomůcka pro provádění auditu v oblasti obnovitelných zdrojů energie, který je využitelný pro kontrolní instituce celého světa. Vytvoření příručky bylo společným dílem projektového týmu Nejvyššího kontrolního úřadu, podíleli se na něm odborní experti z oblasti životního prostředí a energetiky i zahraniční spoluřešitelé. Výsledky byly prezentovány i kongresu INTOSAI a byly kolegy z mnoha zemí vysoce oceněny.

V současné době se NKÚ stal lídrem pro vypracování další **příručky** EUROSAI zaměřené na problematiku **úspor energie**, která bude vycházet z kontrolní činnosti NKÚ.

Mezinárodní spolupráce je mimo jiné využívána také pro vzdělávání kontrolorů i ostatních zaměstnanců NKÚ. V roce 2011 byl na kongresu EUROSAI přijat nový strategický plán pro roky 2011–2017. Nový strategický plán definuje čtyři strategické cíle na příští období:

- *Posilování kapacit,*
- *Profesní standardy,*
- *Sdílení vědomostí,*
- *Řízení a komunikace.*

NKÚ byl v červnu 2011 jmenován předsedajícím **strategického cíle 3 Sdílení vědomostí**, jehož posláním je povzbudit spolupráci a výměnu zkušeností mezi členy EUROSAI, s INTOSAI a s externími partnery.

Klíčem k úspěchu v této oblasti je otevřenost členů EUROSAI, jejich ochota sdílet znalosti a zkušenosti s ostatními a především jejich přání pracovat společně.

EUROSAI by měl zlepšit přístup k výsledkům práce vytvořeným jednotlivými nejvyššími kontrolními institucemi a také pracovními skupinami EUROSAI a INTOSAI jako zdroje informací při každodenní práci.

NKÚ se stal předsedajícím cíle 3 minimálně na tři roky a za nejbližší spolupracovníky si do týmu vybral zástupce z nejvyšších kontrolních institucí Belgie, Estonska, Litvy, Maďarska, Makedonie, Norska, Polska, Portugalska, Rakouska, Slovenska, Španělska, Švýcarska a Ukrajiny.

A kam se bude ubírat **mezinárodní spolupráce úřadu v budoucnu**? To záleží zejména na zaměření konkrétních kontrolních akcí a vyplývajících požadavků, neboť kontrola je osou a zároveň i těžištěm práce úřadu. Jak jsem již naznačila, může to být cestou společných kontrolních akcí s partnerskými kontrolními institucemi na aktuální témata společného zájmu, zcela jistě bude dále rozvíjena spolupráce NKÚ v rámci pracovních skupin a v neposlední řadě bude kladen důraz i na vzdělávání a výměnu znalostí a zkušeností.

Na závěr své prezentace bych zmínila moto organizace INTOSAI, které zní: *Experientia mutua omnibus prodest*. Neboli: Sdílené zkušenosti prospívají všem. Toto moto vyjadřuje i poslání mezinárodní spolupráce.

Děkuji za vaši pozornost.

NEJVYŠŠÍ KONTROLNÍ ÚŘAD A JEHO VZTAH K VEŘEJNOSTI

Jaroslav Broža, ředitel odboru komunikace

Vážený pane prezidente Zemane,
vážený pane předsedo Štěchu,
vážená paní předsedkyně Němcová,
vážený pane prezidente Kalo,
vážená paní viceprezidentko Horníková,
vážení členové úřadu,
vážení zahraniční hosté, dámy a pánové,

vize Nejvyššího kontrolního úřadu se skládá ze tří souvětí:

- Chceme být respektovanou institucí, která profesionálně vykonává nezávislou kontrolu.
- Výsledky naší práce musí být přesné a objektivní, jakákoliv zjištění budeme moci doložit a prokázat.
- Chceme prosazovat dobrou praxi v hospodaření s veřejnými financemi i majetkem.

Troufám si tvrdit, že Nejvyšší kontrolní úřad svou vizi naplňuje.

Musím poděkovat zde přítomným předkladatelům zákona o NKÚ, neboť úřadu dali dobré základy. Nemohu nezmínit prvního prezidenta doktora Lubomíra Voleníka, který úřadu v počátečních letech vtisknul jistého ducha, který úřadu vládne dodnes. Chci poděkovat bývalým i současným členům Kolegia Nejvyššího kontrolního úřadu, kteří byli a jsou garanty nezávislosti naší instituce. Musím též vyjádřit úctu všem našim kontrolorům i dalším zaměstnancům, neboť naši vizi pomáhají naplňovat.

Je mi velkou ctí podílet se na prezentaci výsledků skvěle odvedené práce našich kontrolorů.

S veřejností Nejvyšší kontrolní úřad komunikuje na třech úrovních.

V první řadě komunikujeme s jejími volenými zástupci: se Senátem, s Poslaneckou sněmovnou a s vládou.

V druhé řadě komunikujeme s nevolenými zástupci veřejnosti, a to se zástupci médií.

A v neposlední řadě komunikujeme přímo s veřejností.

Vláda projednává všechny kontrolní závěry, a to za přítomnosti prezidenta NKÚ. Ke každému z nich přijímá usnesení. Ve více jak osmdesáti procentech mají tato usnesení ukládací část, kdy vláda ukládá příslušnému ministrovi přijmout a realizovat konkrétní nápravná opatření.

V parlamentu spolupracujeme s oběma jeho komorami. V Senátu pravidelně projednáváme naši výroční zprávu, a to jak v hospodářském výboru, tak na plénu. V několika případech byly v Senátu projednávány naše kontrolní závěry.

Poslanecké sněmovně předkládáme naši výroční zprávu, stanovisko k návrhu státního závěrečného účtu, stanovisko k plnění státního rozpočtu a samozřejmě kontrolní závěry. Naším hlavním partnerem na půdě Poslanecké sněmovny je kontrolní výbor. Dobrá praxe, která se v České republice vyvinula, je následující. Vláda projedná naše kontrolní závěry. Ve většině případů k nim přijme nápravná opatření.

Po uplynutí nějakého času je projednává kontrolní výbor. Ten již má kromě našich kontrolních zjištění uvedených v kontrolním závěru i popis nápravných opatření přijatých vládou, případně si může ověřit jejich aplikaci v praxi, a může tak kontrolovat jejich plnění, případně na kontrolovaných osobách požadovat další nápravná opatření. Domnívám se, že za dobu existence kontrolního výboru se tato dobrá praxe osvědčila, a věřím, že bude nadále úspěšně pokračovat.

Ve vztahu k médiím Nejvyšší kontrolní úřad zastává otevřený a vstřícný přístup. A to s vědomím povinnosti zachovávat mlčenlivost a šetřit oprávněné zájmy kontrolovaných osob. Poté, co kontrolní závěry projdou po svém schválení nezbytnými jazykovými a grafickými úpravami, zasíláme je vládě a oběma komorám parlamentu. Poté je zveřejňujeme na našich webových stránkách a posíláme do redakcí a novinářům.

Dobrá praxe se vyvinula tak, že kontrolní závěry zveřejňujeme vždy v pondělí brzo ráno. V průběhu dne pak mohou média získat vyjádření od člena úřadu, který řídil danou kontrolní akci.

K obecným, průřezovým a systémovým záležitostem se pak vyjadřuje prezident úřadu. Často bývá zván do klíčových pořadů, případně publikuje články ve významných periodikách.

Se samotnou veřejností komunikujeme několika způsoby. V první řadě je to pomocí zveřejňování našich kontrolních výstupů, tedy kontrolních závěrů. Pravidelně čtyřikrát ročně vydáváme věstník, ve kterém vycházejí všechny schválené kontrolní závěry, výroční zpráva a plán kontrolní činnosti včetně jeho změn a doplňků.

Jak už jsem zmínil, zároveň tyto dokumenty zveřejňujeme na našich webových stránkách. Občané, kteří mají zájem se seznamovat s našimi konkrétními kontrolními zjištěními, tak mají k dispozici několik způsobů, jak se s nimi seznámit.

Kdokoli se na nás obrátí, ať už písemně, telefonicky či osobně, tomu se s náležitou péčí věnujeme.

Náš úřad má dvě přízviska: nejvyšší a kontrolní. Z toho vyplývá i intenzita podání veřejnosti. Je jich několik stovek ročně. Tam, kde se občan nedomůže pomoci, pochopení či rady, tam se obrací na nás. A my ho vyslechneme, a pokud je to jen trochu možné, tak mu i poradíme. Každá babička, které špatně vyúčtovali telefon, každý občan, který se dostal do problémů s úřady, každý člověk, který má poznatky o neohospodárném nakládání s veřejnými prostředky, od nás dostane odpověď s vysvětlením.

Tam, kde se nás daná problematika dotýká kontrolně, tam, kde se vztahuje k našim kontrolním pravomocem, tam poděkujeme, dané podání zpracujeme a buď ho využijeme v právě probíhající kontrole, nebo ho zařadíme do databáze využitelných podání. V oblastech, kam nesahají naše kontrolní pravomoci, se snažíme pomoci radou, vysvětlením či kontaktem. Odkážeme na kompetentní instituci, naznačíme možný způsob řešení daného problému, vyhledáme a uvedeme konkrétní kontakt, ať už se jedná o nejbližší občanskou poradnu, či úřadovnu příslušného úřadu.

Velmi specifickým způsobem komunikace jsou žádosti o informace podávané podle zákona o svobodném přístupu k informacím. Zde postupujeme striktně podle zákona. Požadované informace poskytujeme, vždy dodržíme zákonné lhůty. V mnoha případech jdeme i nad rámec zákona, tazatele kontaktujeme, problém dovysvětlíme a v případě potřeby poskytujeme i další informace nad rámec tazatelem požadovaných.

Velmi specifickým druhem kontaktu je styk s odbornou veřejností a se studenty. Spolupracujeme s akademickými kruhy, někteří význační vědečtí pracovníci s námi spolupracují na rozvoji našich metod a našich kontrolních nástrojů, někteří naši zaměstnanci a představitelé přednášejí na vysokých školách a univerzitách.

Každoročně se objeví několik studentů, kteří píší diplomové práce na téma Nejvyšší kontrolní úřad. Těmto studentům, pokud se na nás obrátí, se věnujeme, poskytujeme jim konzultace a potřebné materiály. V loňském roce se jedna z těchto studentek po odevzdání a obhajobě své diplomové práce přihlásila do výběrového řízení, které vyhrála. A dnes je kontrolorkou Nejvyššího kontrolního úřadu.

V nedávné době jsme si udělali mediální analýzy a srovnání a zdá se, že jsme dosáhli maxima pokrytí toho, co jsou česká média schopna absorbovat, že jsme na maximu prostoru, který jsou média ochotna věnovat kontrolní problematice. I přesto se snažíme neustále zlepšovat námi poskytované služby a hledat nové způsoby a nové cesty, jak veřejnost informovat o výsledcích naší práce.

Jsem hluboce přesvědčen o tom, že Nejvyšší kontrolní úřad je ze své podstaty bytostně konzervativní instituce. NKÚ by měl být, a věřím, že v drtivé většině případů i je, etalonem odbornosti a korektnosti.

Naší největší výzvou do budoucnosti je tak zachovávat stávající kvalitu.

Věřím, že jsme respektovanou institucí, která profesionálně vykonává nezávislou kontrolu.

Jsem přesvědčen, že výsledky naší práce jsou přesné a objektivní, jakákoliv zjištění můžeme doložit a prokázat.

Doufám, že prosazujeme dobrou praxi v hospodaření s veřejnými financemi i majetkem.

A na závěr bych chtěl vyjádřit víru v to, že až na nás za dvacet let naši následovníci budou vzpomínat, tak že v jejich měřítku obstojíme tak, jak v našich očích obstáli naši předchůdci.

Děkuji vám za pozornost.

PROJEV JANA KINŠTA, ČLENA EVROPSKÉHO ÚČETNÍHO DVORA

Vážený pane prezidente republiky, vážený pane předsedo Senátu Parlamentu, vážený pane prezidente NKÚ, vážené dámy a pánové, dovoluji mi, abych jménem Evropského účetního dvora i jménem svým poděkoval za pozvání a možnost vystoupit u příležitosti tohoto významného jubilea Nejvyššího kontrolního úřadu. Jsem také velmi rád, že se zde mohu setkat i s řadou mých bývalých kolegů z NKÚ.

Pevně věřím, že po dvaceti letech existence Nejvyššího kontrolního úřadu je již jen velmi málo těch, kteří by polemizovali o jeho smyslu a pevném místě v ústavním systému České republiky. Významná role nejvyšších kontrolních institucí coby strážců zájmů daňových poplatníků je nezpochybnitelná a je prověřena desetiletími či někdy i staletím práce těchto institucí v demokratických politických systémech, kde fungují v zájmu zákonného, hospodárného a smysluplného nakládání s veřejnými prostředky a ve prospěch kvalitního finančního řízení státu.

Klíčovými principy ve finančním řízení jsou transparentnost a zodpovědnost těch, kteří nakládají se svěřenými statky, skládat občanům své účty. Tento princip, pro který má angličtina termín „public accountability“, je trvalý a nadčasový a je východiskem pro existenci a smysl vnějšího auditu, a tudíž i institucí, které jej vykonávají na pilířích nezávislosti, nestrannosti a vysoké profesionality.

Pokud jsem řekl, že princip transparentnosti a veřejného skládání účtů je nadčasový, a tedy platný jak pro nynější, tak budoucí roli nejvyšších kontrolních institucí, je o to více akcentován v kontextu současného ekonomického vývoje, kdy státy Evropské unie procházejí vleklou recesí a jsou zároveň nuceny dělat razantní opatření ke stabilizaci svých veřejných rozpočtů a jejich dlouhodobé financovatelnosti. Toto těžké období je charakteristické i určitou krizí důvěry; krizí důvěry v Unii a její instituce i vůči národním administrativám. Tato krize také ukázala slabiny ve veřejné správě jak na úrovni Evropské unie, tak národních států, a někde dokonce i vratké základy společných politik či regulací, například pokud jde o Pakt stability a růstu.

Evropští lídři již přijali řadu kroků k posílení finanční, fiskální a ekonomické stability, které vesměs vedou k další a hlubší integraci a k větší míře koordinace kroků mezi unijními a národními orgány. Nicméně více Unie, více integrace a více regulace nemůže znamenat méně odpovědnosti skládat účty občanovi. Přijmeme-li tento princip odpovědnosti jako krok k překonání zmíněné krize důvěry, pak jeho nedílnou součástí je i odpovídající pokrytí vnějším nezávislým auditem a zde je logicky nezastupitelná role nejvyšších kontrolních institucí a Evropského účetního dvora.

Bohužel ne vždy v nedávné minulosti tomu tak bylo a zásadní rozhodnutí učiněná k řešení ekonomické a finanční krize neobsahovala potřebný akcent na odpovědné skládání účtů a adekvátní roli nezávislého vnějšího auditu. Evropský účetní dvůr a národní nejvyšší kontrolní úřady proto před několika týdny na mimořádném jednání Kontaktního výboru v Lucemburku přijaly k tomuto společnou výzvu, kterou zaslaly prezidentu Evropské rady, kde v souvislosti s posilováním koordinace národních hospodářských politik členských států a budováním společné měnové a bankovní unie žádají:

- odpovídající legislativní rámec pro provádění vnějšího nezávislého auditu,
- posílení role auditu při tvorbě bankovní unie,
- zvážení role externího auditu v oblasti dodržování fiskální disciplíny,
- a posílení transparentnosti a auditního pokrytí u finančních stabilizačních instrumentů.

Myslím, že tato společná iniciativa je dobrým příkladem spolupráce nejvyšších kontrolních institucí v rámci Kontaktního výboru. Tento výbor by sice neměl fungovat jako další orgán Evropské unie, ale právě v takovýchto dobách a v takovýchto situacích, dojde-li ke shodě suverénních a nezávislých auditních institucí, je společný hlas dvaceti osmi silnější než hlasy jednotlivé.

Vedle auditní role v procesu řešení aktuálních problémů v Evropské unii a tomu odpovídajícího institucionálního vývoje je budoucí úloha a činnost nejvyšších kontrolních institucí determinována i vývojem jejich vlastního auditního portfolia. A to jak pokud jde o jeho rozsah a případné rozšiřování působnosti kontrolní instituce, tak o legislativní vývoj týkající se předpisů upravujících veřejné rozpočty a finanční řízení veřejného sektoru, včetně například typů využívaných finančních instrumentů ve veřejném sektoru.

Nemusím připomínat, že působnost nejvyšší kontrolní instituce bývá vymezena nejvyššími legislativními akty, tedy ústavami daných zemí a navazujícími zákony, a samozřejmě není uniformní ve všech zemích Evropské unie. Zopakuji ale opět – přijmeme-li princip transparentnosti a zodpovědnosti skládat účty veřejnosti jako univerzální pro nakládání s veřejnými prostředky, pak by bylo zvláštní, pokud by existovaly oblasti veřejného sektoru či typy organizací nakládajících s prostředky státu, které by nepodléhaly veřejnému nezávislému auditu. Pokud existují takovéto mezery či bílá místa, je namístě je pokrýt a učinit k tomu potřebné legislativní kroky.

V této souvislosti chci proto vyjádřit podporu Nejvyššímu kontrolnímu úřadu, pokud jde o návrh na smysluplné rozšíření jeho pravomocí i na možnost kontroly hospodaření místních a územních samospráv České republiky a podniků s majetkovou účastí státu či samospráv. Zároveň si nemyslím, že je účelné a racionální taxativně zákonem limitovat, jaké auditní úkony či jaká auditní kritéria Nejvyšší kontrolní úřad u těchto subjektů smí nebo naopak nesmí používat. V tomto ohledu by měla existovat potřebná míra důvěry zákonodárce vůči kontrolnímu úřadu, jeho profesionalitě, nestrannosti a integritě, že svou auditní činnost bude provádět v souladu s etickými a profesními standardy a zaměřovat ji, dle svého poslání, na největší rizika, kde stát, kraje či obce mohou přicházet vlivem špatného managementu a kontroly o významné prostředky. A myslím, že NKÚ prokázal, že si tuto důvěru od zákonodárce zaslouží.

Pro Evropský účetní dvůr jsou klíčovou výzvou pro auditní činnost v dalším období jeho pravomoci vůči nově zřízeným dozorovým a regulačním orgánům a novým politikám, které jsou odpovědí na současnou finanční a ekonomickou krizi. Již v roce 2013 Dvůr zahájil některé auditní akce v této oblasti a další má v portfoliu potenciálních auditů pro roky 2014 a další. Jsme také zastoupeni svým členem kolegia v auditním výboru Evropského stabilizačního mechanismu. Tyto nové pravomoci se samozřejmě odrážejí i v určité vnitřní realokaci zdrojů a v potřebě zajistit potřebnou odbornou personální kapacitu.

Evropský účetní dvůr tak shrnul svou vizi fungování v kontextu tohoto současného vývoje do své strategie na roky 2013–2017, kdy chce:

- pozitivně přispívat k dalšímu vývoji finančního řízení unijních politik, jejich transparentnosti a odpovědnosti skládat účty občanům Evropské unie,
- být příkladem této transparentnosti a skládání účtů, mimo jiné i zveřejňováním hodnocení vlastní výkonnosti ve výročních zprávách o činnosti,
- pomáhat dalším subjektům identifikovat rizika ve finančním řízení a podporovat tyto subjekty k využívání výsledků naší auditorské činnosti,
- posilovat vlastní profesionalitu, mimo jiné i aktivní účastí v práci na tvorbě či aktualizaci auditorských standardů a výměně zkušeností při používání osvědčených auditorských postupů a jejich aplikací,

- zefektivnit práci při tvorbě auditních zpráv a stanovisek i při předpokládaném rozpočtovém omezení a redukcii počtu zaměstnanců v příštím střednědobém finančním rámci.

Práce Evropského účetního dvora v příštích letech bude významně ovlivněna výsledkem současného normotvorného procesu v legislativních orgánech Unie, tedy v Parlamentu a Radě, kde se finalizuje schvalování víceletého finančního rámce společenství, stejně jako legislativních aktů týkajících se jednotlivých sektorových politik, tedy i forem jejich financování a pravidel řízení a kontroly ze strany Evropské komise a členských států.

Evropský účetní dvůr využil své pravomoci asistovat zákonodárcům Evropské unie při tvorbě této legislativy a zpracoval a zaslal jim svá stanoviska a doporučení. Myslím, že zde je obecně stále určitá rezerva pro spolupráci mezi nejvyššími kontrolními institucemi a tvůrci a schvalovateli nových předpisů. Ti by měli více pracovat s informacemi a hodnoceními plynoucími z auditní činnosti kontrolních institucí. Ale i samy kontrolní instituce by měly být aktivní v poskytování podpory při tvorbě nových norem; například na základě své iniciativy a po dohodě se zákonodárcem zasílat svá stanoviska k předpisům, které významně ovlivňují finanční řízení a kontrolu ve veřejném sektoru, byť jim i jejich vlastní zákon takovou povinnost neukládá. Myslím, že užitečnou formou sumarizace a vyhodnocení relevantních zjištění a závěrů z předchozích kontrolních akcí mohou být např. průřezové meta-reporty, poskytující tvůrcům předpisů užitečnou materii o nedostacích ve stávajícím modelu řízení daného programu či politiky a také doporučení k potřebné nápravě, včetně legislativních změn.

Jsem přesvědčen, že i v oblasti společného zájmu Nejvyššího kontrolního úřadu a Evropského účetního dvora, tedy kontroly čerpání prostředků Evropské unie v České republice, je prostor pro takovou komunikaci především v této době, kdy se i národní orgány připravují na nové programovací období a kdy tvoří příslušné předpisy, pravidla apod. Kontrolní závěry NKÚ a dílčí zprávy Evropského účetního dvora týkající se čerpání evropských prostředků v České republice by měly být jedním z východisek při tvorbě těchto nových norem. A nejde jen o akcent na soulad čerpání těchto prostředků s evropskými a národními právními předpisy, ale i pokud jde o pravidla zajišťující výběr a implementaci efektivních a účelných projektů a o smysluplný monitoring, zda tyto projekty a celkově programy dosáhly cílů a účinků, pro které byly financovány.

Nejvyšší kontrolní instituce nejsou, jak je jim často laicky přisuzováno, primárně vyšetřovacími orgány vyhledávajícími jednotlivé případy úmyslného porušování práva, podvodného jednání či korupce; k tomu existují instituce jiné. Nicméně role kontrolních úřadů v ochraně finančních zájmů státu a jeho občanů či Evropské unie a jejich občanů, včetně potírání nezákonností, je jednoznačná. Oblasti či organizace veřejné správy špatně řízené, netransparentní a kde absentují vnitřní mechanismy kontroly, jsou logicky i ty, kde je i největší riziko podvodů a korupce. Zatímco represivní orgány mají za úkol postihovat ex-post jednotlivé skutky nezákonného jednání, je rolí vnějších auditorů odhalovat rizika ve finančním řízení a kontrole, doporučovat kroky k nápravě a předcházet tak možnosti trestněprávního jednání. A samozřejmě v případech, že takové jednání již nastalo a je auditory zjištěno, zajistit jeho oznámení a podílet se v rámci svého mandátu na jeho doložení. Věřím, že profesionalita Nejvyššího kontrolního úřadu České republiky a dobrá spolupráce s institucemi vymáhajícími plnění práva přispěje k posunu v boji se zneužíváním veřejných prostředků a korupcí a při potírání tohoto negativního fenoménu.

Vážený pane prezidente NKÚ, instituce, kterou řídíte, slaví v těchto dnech své kulaté narozeniny a já bych Vám na závěr svého vystoupení rád k tomuto jubileu poblahopřál.

Za dvacet let své existence, což není v kontextu historie podobných institucí v dalších zemích Evropské unie příliš dlouhá doba, prokázal NKÚ svůj potenciál přispět k lepšímu nakládání s veřejnými prostředky v České republice.

Chtěl bych v této souvislosti ocenit výbornou spolupráci NKÚ s institucí, kterou zde zastupuji. Nebyl jsem přímým svědkem těch úplně prvních let po vzniku NKÚ, ale vzpomínám si na jedny z prvních kroků této spolupráce při zpracování vnějšího hodnocení Nejvyššího kontrolního úřadu, tedy tzv. peer-review, na kterém se Evropský účetní dvůr podílel. Jako tehdejší zaměstnanec jsem velmi oceňoval i aktivní přístup NKÚ k účasti na seminářích organizovaných Evropským účetním dvorem či dokonce společné pořádání podobných akcí v období před vstupem České republiky do Evropské unie.

Nemohu v této souvislosti opomenout osobní přínos prvního prezidenta NKÚ JUDr. Lubomíra Voleníka k této spolupráci a k dobrému jménu, které NKÚ postupně získal v rodině evropských kontrolních institucí. Je to již deset let, co JUDr. Voleník není mezi námi, nicméně mohu potvrdit, že dodnes na něj řada mých kolegů – členů či zaměstnanců Evropského účetního dvora – a samozřejmě já osobně s velkým respektem vzpomínáme.

Samozřejmě od května 2004 má tato spolupráce již další dimenzi, kdy obě instituce fungují jako sesterské v rámci Evropské unie. Velmi v této souvislosti podporuji prostor a váhu, které Váš úřad věnuje kontrole prostředků poskytovaných Evropskou unií (jako jedné z rizikových oblastí) jak z hlediska jejich zákonnosti, tak i účelnosti a hospodárnosti, a samozřejmě relevantní kontrolní závěry, které jsou výsledkem této Vaší práce. Náš úřad také těží z výborné podpory ze strany NKÚ při realizaci svých auditů na území České republiky. Za velmi užitečný a zdařilý považuji Vámi každoročně vydávaný tzv. *EU report*, poskytující rozumně uspořádané a čtenářem dobře stravitelné informace o financování společných evropských politik, rozpočtových konsekvencích pro Českou republiku, a především shrnující hlavní kontrolní zjištění našich dvou institucí na poli čerpání prostředků evropských fondů. Ze svých zkušeností bych jen doporučil zvýšit publicitu reportu zde v České republice.

NKÚ České republiky je tedy považován i v mezinárodním kontextu za aktivního a respektovaného partnera, nakloněného k účelné spolupráci ve strukturách INTOSAI, EUROSAI a v rámci Kontaktního výboru nejvyšších kontrolních institucí Evropské unie.

Dovolte mi proto, Vážený pane prezidente, abych Vám jménem Evropského účetního dvora popřál další úspěch a zároveň Vám v zastoupení prezidenta naší instituce pana Vitora Caldeiry věnoval medaili k jubileu Nejvyššího kontrolního úřadu.

Děkuji Vám všem za Vaši pozornost!

PROJEV JÁNA JASOVSKÉHO, PŘEDSEDY NKÚ SLOVENSKÉ REPUBLIKY

Vážený pán prezident, vážení hostia, vážené dámy a páni, dovoľte mi, aby som v prvom rade zablahoževal Najvyššiemu kontrolnému úradu Českej republiky k 20. výročiu jeho existencie tak, ako to pred zhruba tromi mesiacmi urobil pán prezident Miloslav Kala v Bratislave, keď sme si rovnako pripomenuli 20 rokov existencie Najvyššieho kontrolného úradu Slovenskej republiky.

Spájala nás a dodnes spája spoločná história našich národov i východiská pre vznik suverénnych kontrolných inštitúcií. Cesta, ktorou sme prešli od roku 1993 až do dnešných dní, nebola vždy ľahká ani priamočiara. Naše vzájomné vzťahy boli však vždy veľmi blízke a prínosné. Začali sa rozvíjať už krátko po vzniku najvyšších kontrolných inštitúcií, po rozdelení spoločného štátu. Kým v začiatkoch sme hľadali spôsoby, ako efektívne a účinne plniť poslanie v národných legislatívach, dnes sa zaoberáme spoločnými výzvami v zjednotenej Európe.

Vzájomná spolupráca bola vždy a stále je pre nás inšpiratívna. V tom vidím aj jeden zo smerov rozvoja najvyšších kontrolných inštitúcií v najbližších rokoch. Spolupráca s Najvyšším kontrolným úradom Českej republiky sa rozvíjala najmä v oblasti výmeny poznatkov a skúseností v rôznych odborných oblastiach a pri koordinovaných a paralelne vykonávaných kontrolách. Len od roku 2005 sa uskutočnilo 54 spoločných bilaterálnych stretnutí, či už na Slovensku, alebo v Českej republike.

Od roku 2000 sme spoločne vykonali sedem kontrol zameraných na oblasť životného prostredia, daňovú oblasť a azylovú politiku. Pri spoločnej práci sa vytvorili priateľské vzájomné vzťahy, ktoré – a to si zvlášť cením – nám umožňujú bezprostredne konzultovať aktuálne problémy.

Celosvetovo vznikajú iniciatívy, ktoré hľadajú nové cesty v oblasti auditu a kontroly, je potrebný väčší výkon či prínos auditu pre organizáciu pri použití nižších nákladov. Tak je tomu aj vo verejnej sfére, kde verejnosť žiada väčší efekt verejných inštitúcií, pokiaľ sa financujú z verejných zdrojov. Neustále hľadáme spôsob, ako zvyšovať hodnotu našej práce. Nielen množstvom skontrolovaných subjektov, ale predovšetkým preverovaním a hodnotením efektívnosti subjektov – výkonnosťou kontrolou.

Mali by sme si byť vedomí toho, že sami sme súčasťou verejnej sféry, ktorá môže čerpať len také zdroje, aké boli vytvorené spoločnosťou. O každú verejnú službu musí byť záujem. Preto sme rozšírili svoju kontrolnú pôsobnosť na všetky verejné prostriedky územnej samosprávy, tak ako to odporúčajú aj medzinárodné inštitúcie, čiže na nezávislú vonkajšiu objektívnu kontrolu samosprávy v plnom rozsahu. Tento krok na českých kolegoch zatiaľ čaká.

Zvyšovanie kvality, posudzovanie vykonávanej kontrolnej činnosti a hodnotenie i meranie výkonu najvyšších kontrolných inštitúcií je dnes jednou z najdôležitejších tém. Revidované štandardy ISSAI, na ktorých intenzívne pracujú v projektovom tíme aj slovenskí experti NKÚ SR, po ich prijatí na jeseň v Číne, vytvoria lepší základ pre správne fungovanie a profesionálne vedenie najvyšších kontrolných inštitúcií a pre základné princípy kontroly verejných financií.

Vedomostný a informačný potenciál najvyšších kontrolných inštitúcií je jedným z významných a praxou overených zdrojov skúseností, ktorý v duchu hesla INTOSAI „Vzájomné skúsenosti sú na prospech nás všetkých“ je dôvodom pre intenzívnu medzinárodnú spoluprácu. To sme si mohli overiť celkom nedávno, 13. a 14. júna v Bratislave, keď rokovali členovia „Podvýboru INTOSAI pre podporu dobrej praxe a zaručenia kvality formou dobrovoľných Peer Review“, ktorému predsedáme.

Budúcnosť každej kontrolnej inštitúcie sa už nezaobíde bez rozvoja a čoraz širšieho zamerania na výkonnosťnú kontrolu. Želám Najvyššiemu kontrolnému úradu Českej republiky a osobitne pánovi prezidentovi v tomto smerovaní veľa zanietených ľudí, dobrých odborníkov, lojálnych pracovníkov. Chcel by som sa kolegom z tohto úradu poďakovať za doterajšiu spoluprácu.

Ďakujem za pozornosť.

PROJEV TOMAŽE VESELA, PREZIDENTA ÚČETNÍHO DVORA SLOVINSKA

Vaše Excellence pane předsedo senátu Milane Štěchu, pane prezidente Miloslave Kalo, paní viceprezidentko Zdeňko Horníková, členové Evropského účetního dvora, předsedové nejvyšších kontrolních institucí, vážení hosté, dámy a pánové, je mi ctí účastnit se schůzky u příležitosti 20. výročí Nejvyššího kontrolního úřadu České republiky. Považuji to v historii této nejvyšší kontrolní instituce za obrovský milník, neboť je tak potvrzena dobrá a cenná práce, kterou NKÚ za posledních 20 let odvedl. Na druhou stranu se otevírá nová a nepochybně ještě úspěšnější kapitola pro nadcházející léta. Dovolte mi zde upozornit, že Účetní dvůr Republiky Slovinsko bude stejné výročí slavit příští rok. Nesmírně si cením možnosti učit se od našeho váženého partnera s rozsáhlými zkušenostmi a odbornými znalostmi.

Dostalo se mi velké cti pozdravit vás právě při této příležitosti poprvé jako předseda Účetního dvora Republiky Slovinsko. Chtěl bych Miloslavu Kalovi a dalším členům Nejvyššího kontrolního úřadu České republiky poblahopřát k oslavě 20. výročí. Vzhledem ke stabilně vynikajícím vztahům mezi našimi institucemi jsem přesvědčen, že naše spolupráce bude nadále úspěšná po celou dobu našeho funkčního období i po jeho skončení. Domnívám se, že existuje mnoho příležitostí k dalšímu prohloubení našeho vztahu, který mě naplňuje velkou radostí.

V této době je víc než kdy jindy důležité udržovat a posilovat spolupráci mezi našimi nejvyššími kontrolními institucemi výměnou názorů a zkušeností získaných během let. Sdílení zkušeností a osvědčených postupů prospívá všem nejvyšším kontrolním institucím, podporuje účelné, účinné a hospodárné nakládání s veřejnými prostředky a přispívá tak k hospodářskému rozvoji. V době, kdy se od veřejného sektoru požaduje zvýšení objemu a kvality produkce, přičemž disponuje méně zdroji, je nanejvýš důležité zvýšit průhlednost a odpovědnost a vytvořit tak stabilní prostředí a zlepšit správu veřejných prostředků. K dosažení těchto cílů přispívají právě instituce jako ty naše a jejich efektivní fungování.

Dovolte mi prosím stručně popsat práci, kterou Účetní dvůr Republiky Slovinsko účinně a účelně vykonal v roce 2012. Naše instituce provedla 216 kontrol a vydala 114 zpráv o kontrole a 19 zpráv o následné kontrole. Přezkoumali jsme fungování 169 kontrolovaných subjektů a následně jsme poskytli 277 doporučení a posoudili 68 nápravných opatření. Odborníci z Účetního dvora se nadále aktivně účastnili mezinárodních pracovních skupin pro externí kontroly. Vyměňovali si zkušenosti s cílem zlepšit kvalitu kontrolních zpráv a podpořit koordinaci metodiky kontrol na mezinárodní úrovni.

Dámy a pánové, dovolte mi zdůraznit význam výročního zasedání nejvyšších kontrolních institucí zemí Visegrádské skupiny a Rakouska a Slovinska (V4+2), které bude Účetní dvůr Republiky Slovinsko hostit letos v září. Považuji tyto schůzky za skvělou příležitost pro setkání odborníků na kontrolu, kteří sdílejí zkušenosti z oblasti kontroly veřejných finančních prostředků. Jsem rád, že budu mít příležitost přivítat Vás, pane Kalo, i členy ostatních delegací v naší zemi.

Závěrem bych chtěl ještě jednou poděkovat za příležitost promluvit k vám, vážení hosté, na oslavě 20. výročí Nejvyššího kontrolního úřadu České republiky. Je mi ctí oslavit tuto událost s vámi, zvláště proto, že dnes je ve Slovinsku Den státnosti a naše země slaví 22. výročí nezávislosti. Vážení hosté, doufám, že spolupráce mezi evropskými nejvyššími kontrolními institucemi se v budoucnu ještě posílí.

PROJEV JACKA JEZIERSKÉHO, PREZIDENTA NEJVYŠŠÍ KONTROLNÍ KOMORY POLSKÉ REPUBLIKY

Vážený pane předsedo Senátu České republiky, vážený pane prezidente Nejvyššího kontrolního úřadu České republiky, vážená paní viceprezidentko Nejvyššího kontrolního úřadu České republiky, vážení představitelé nejvyšších kontrolních institucí, vážení hosté, vážení kolegové, dámy a pánové, na úvod bych chtěl poděkovat prezidentovi Nejvyššího kontrolního úřadu České republiky, že mi umožnil promluvit při tak zvláštní příležitosti k tak významnému publiku. Je mi ctí být dnes v Praze a oslavit s vámi 20. výročí založení

Nejvyššího kontrolního úřadu České republiky. Dovolte mi, abych Vám, Miloslave, i všem kolegům z NKÚ k této významné události co nejpříjemněji poblahopřál.

Jsem velmi rád, že zde dnes mohu být. Naše národy jsou si blízké nejen zeměpisně. Sdílíme mnoho historických zkušeností, před několika lety, v roce 2004, jsme společně vstoupili do Evropské unie. I naše jazyky jsou si podobné.

Naše země také spolupracují na úrovni nejvyšších kontrolních institucí. Jsme kolegy již léta. NKÚ je jedním z našich nejstarších a nejvýznamnějších partnerů v rámci mezinárodní spolupráce: v EUROSAI a INTOSAI, regionálně v rámci sítě vedoucích představitelů nejvyšších kontrolních institucí Visegrádské skupiny i bilaterálně. Například docela nedávno, jak již uvedla Sylva Müllerová, jsme zahájili paralelní audit jednoho z přeshraničních projektů v Olomouckém kraji a Opolském regionu na obou stranách hranice. A nebyl to první společně prováděný paralelní audit. Spolupracovali jsme po většinu 20letého období od zřízení NKÚ. Je mi velkým potěšením dnes říci, že NKÚ je po léta nejcenějším účastníkem našeho mezinárodního rámce nejvyšších kontrolních institucí. Vždy velmi aktivní, se zájmem přispívat k mezinárodní výměně, vždy profesionální, otevřený a spolehlivý. Našich kontaktů a společné práce si vysoce ceníme a těšíme se na jejich pokračování.

Instituce jako ty naše, nejvyšší kontrolní instituce, úzce spolupracují po celém světě, jelikož jejich poslání je zcela jedinečné. Jsme zde, abychom dohlíželi na moc výkonnou, na to, aby vlády plnily své poslání pro blaho státu a jeho občanů. V této souvislosti – neboť činnost nejvyšších kontrolních institucí je spolehlivým zdrojem informací – bych rád řekl pár slov o třech aspektech našeho fungování: o naší nezávislosti, o aktuálnosti a o komunikaci.

Vlády a parlamenty jsou bytostně politické. A politika je hra. V této hře se hraje o blaho států a občanů. Abychom mohly veřejnosti a parlamentu poskytovat o této hře spolehlivé zprávy, my, nejvyšší kontrolní instituce, nesmíme být její součástí. Měly bychom se co nejvíce oprostít od politického vlivu a tlaku. Proto jsou v obou našich zemích i v mnoha jiných zemích v Evropě a ve zbytku světa nejvyšší kontrolní instituce zřízeny ústavou a jejich představitelé jsou jmenováni na dobu určitou. Proto, abych uvedl další příklad, si v Polsku sestavujeme rozpočet sami, abychom byli nezávislí na ministru financí, který je námi kontrolovaným subjektem, a proto mají naši kontrolóři postavení státních zaměstnanců. Předpokládám, že uspořádání v České republice je velmi podobné.

Své nezávislosti si vysoce ceníme, jelikož vytváří to správné prostředí pro naši práci. Nejvyšší kontrolní instituce mohou plnit své úkoly objektivně a efektivně pouze tehdy, jsou-li nezávislé na auditovaném subjektu a chráněny před politickým vlivem. Význam této otázky je uznáván v celé naší komunitě INTOSAI, Mezinárodní organizace nejvyšších kontrolních institucí. A před rokem a půl, na konci prosince 2011, jsme s potěšením zaznamenali, že také OSN uznala význam nezávislosti nejvyšších kontrolních

institucí a přijala rezoluci o podpoře nezávislosti nejvyšších kontrolních institucí jakožto nezbytné podmínky demokratického systému.

V této souvislosti bych chtěl zdůraznit, že musíme mít také na paměti, že v mnoha zemích světa nejsou kontrolní instituce dostatečně nezávislé, aby mohly plnit své poslání. Nejvyšší kontrolní instituce by si tedy měly pomáhat, měly by podporovat pomoc nejvyšším kontrolním institucím, které se při plnění svého mandátu setkávají s potížemi, a prosazovat tak demokracii, jež je v dlouhodobém zájmu nás všech.

Nezávislost nám pak umožňuje zpracovávat spolehlivé zprávy, které obsahují nezávislý, úplný a pravdivý obraz toho, co se v našich státech děje. Ale co pak? Co by se pak mělo s těmito informacemi stát? Kdo je potřebuje? Pro koho pracujeme?

Moje odpověď zní: pro veřejnost. A zde vyvstává otázka aktuálnosti. Pracuji pro polskou Nejvyšší kontrolní komoru 20 let. Mnohokrát jsem měl dojem, že zprávy zpracované komorou nemají takový dopad, jaký by se nám líbil. Byly odborné a hodnověrné a zpracovány tím nejprofesionálnějším způsobem, ale na ty, kterým byly určeny, nezapůsobily. Věděli jsme proč: týkaly se věcí, které se staly před několika lety, popisovaly události zdaluhavě a podrobně, obvykle obtížným odborným jazykem a někdy se zdálo, že jejich téma prakticky nebo vůbec nikoho nezajímá. Před několika lety jsme se rozhodli svůj přístup změnit. Zreformovali jsme svou politiku plánování a komunikace.

V oblasti plánování jsme se rozhodli být aktuálnější: zabývat se současnými otázkami, jelikož chceme ovlivnit způsob řízení státu, nechceme být historiky. Vůbec poprvé jsme se také zeptali veřejnosti na oblasti, které považuje za zvláště významné a jejichž audit by podle ní měla Nejvyšší kontrolní komora provést. Také jsme centralizovali proces plánování. Neznamená to, že nyní provedeme každý audit, který by si veřejnost přála, ale pozorněji jí nasloucháme a snažíme se nalézat odpovědi na otázky, jež vyvstanou ve veřejné debatě kolem nás. Koneckonců jsou to občané, kteří potřebují naše informace, aby mohli přijímat informovaná rozhodnutí. A zde se dostáváme k otázce komunikace.

Veřejnost můžeme oslovit dvěma způsoby: prostřednictvím jejich zástupců v parlamentu nebo sdělovacími prostředky. Proto musí být naše zprávy pro parlament úplné, ale zároveň čtivé a musí mít moderní formu. Poslanci ve všech zemích jsou zaneprázdnění lidé, kteří bohužel nemají moc času na čtení. Musíme najít způsoby, jak upoutat jejich pozornost. Žijeme v době informační revoluce.

Díky sdělovacím prostředkům, televizi, internetu, rozhlasu a novinám můžeme a podle mého názoru bychom také měli předávat svá sdělení přímo občanům. Proto v Nejvyšší kontrolní komoře věnujeme tolik pozornosti naší politice v oblasti sdělovacích prostředků. Chceme být v médiích ne proto, že bychom je tak milovali, ale proto, že se domníváme, že dnes neexistuje jiný způsob, jak přiblížit naše zprávy, zjištění a doporučení. Před 20 nebo 30 lety byly informace nabízené nejvyššími kontrolními institucemi poslanci a novináři vyhledávané a žádané. Nyní musíme soupeřit s mnoha různými informacemi, abychom byli slyšet. Proč bychom měli být slyšet právě my? Protože v tomto šumu informací nabízíme informace shromážděné, analyzované a zpracované v souladu s profesními normami na základě důkazů, nepředkládáme spekulace ani klepy. Proto bychom měli dbát na to, abychom se objevovali ve sdělovacích prostředcích, abychom byli na internetu v uživatelsky přívětivé podobě, která je pro veřejnost snadno uchopitelná. Abychom svými kvalitními informacemi přispívali ke kvalitě veřejného života v našich zemích a v dlouhodobém horizontu k lepšímu státu.

Dnes slavíme 20. výročí založení Nejvyššího kontrolního úřadu České republiky s upřímným přesvědčením, že aktivity státní kontrolní instituce a zdravé řízení demokratické země jsou neoddělitelně spjaté. Naše práce by měla poskytnout občanům větší důvěru ve stát. Přeji Vám, pane prezidente Nejvyššího kontrolního úřadu České republiky, i všem kolegům z NKÚ nadšení pro Vaši každodenní auditorskou činnost a vytrvalost při plnění Vašich cílů pro blaho českého lidu. Děkuji vám.

PROJEV GÜNTHERA SCHLICKERA, GENERÁLNÍHO ŘEDITELE ÚČETNÍHO DVORA RAKOUSKA

Vážený pane prezidente České republiky pane Zemane, vážený pane předsedo Senátu Parlamentu České republiky pane Štěchu, vážený pane prezidente Nejvyššího kontrolního úřadu České republiky pane Kalo, vážené dámy, vážení pánové, je mi potěšením být v Praze u příležitosti 20. výročí Nejvyššího kontrolního úřadu. Jmenuji se Günther Schlicker, jsem generálním ředitelem Účetního dvora Rakouska a ze všeho nejdříve bych chtěl vyřídit přání všeho nejlepšího a srdečné gratulace k tomuto výročí od dr. Mosera, prezidenta rakouského Účetního dvora a generálního tajemníka INTOSAI, Mezinárodní organizace nejvyšších kontrolních institucí.

Dr. Moser upřímně lituje, že se kvůli parlamentním povinnostem nemůže zúčastnit osobně, zvláště vzhledem k dlouhodobé spolupráci mezi našimi dvěma nejvyššími kontrolními institucemi založené na vzájemné důvěře, a přeje k 20. výročí Nejvyššího kontrolního úřadu České republiky vše nejlepší.

Spolupráce s rakouským Účetním dvorem a INTOSAI

Nyní bych se chtěl věnovat záměru tohoto odborného semináře a postupovat od spolupráce Nejvyššího kontrolního úřadu České republiky a rakouského Účetního dvora v minulosti k tématům v blízké budoucnosti ve vzájemném zájmu nejvyšších kontrolních institucí.

Brzy po založení NKÚ v roce 1993 navázaly naše dvě instituce úzkou spoluprací – již v listopadu 1993 byla první výměna zkušeností věnována vnitřní kontrole. Následně se v uplynulých 20 letech konaly dvě dvoustranné schůzky našich prezidentů (v letech 1994 a 2006), při nichž byla projednávána témata jako: právní východiska, lidské zdroje, organizace, komunikace s parlamentem, zajištění kvality, audit životního prostředí, obcí, fondů EU atd. Kromě toho bylo mnoho možností úzké spolupráce na multilaterální úrovni při příležitosti schůzek a seminářů k tématům jako: audit životního prostředí (1995), veřejné finance (1995), audit výkonnosti (2004), veřejná podpora a dotace (2006), fondy EU (2008), systémy sociálního zabezpečení (2008), užitná hodnota k ceně (2009), společná zemědělská politika (2010), používání softwarových nástrojů při auditu (2012) atd. Dále jsme si písemně vyměňovali zkušenosti z oblastí, jako jsou lidské zdroje, sestavování rozpočtu, inteligentní dopravní systémy, roční účetní závěrka, přeshraniční spolupráce, výstavba a údržba silnic atd.

Nejedná se o úplný seznam témat, ale dává vám nahlédnout na otázky zajímavé pro obě strany a na naši dlouhodobou spolupráci. V rámci naší intenzivní spolupráce měl rakouský Účetní dvůr v roce 1995 také potěšení nabídnout stáž dvěma pracovníkům českého Nejvyššího kontrolního úřadu na personálním oddělení.

Naše dvě instituce také spolupracovaly na úrovni koordinovaných auditů: v roce 2005 vydaly zprávu o paralelní kontrole týkající se ekologických projektů a opatření v povodí řeky Dyje. Ve spolupráci s dalšími nejvyššími kontrolními institucemi naše dvě instituce také úzce spolupracovaly na těchto auditech:

- Majetek státu a finanční prostředky poskytnuté na činnost národních parků a dalších chráněných území (2006),

- Finanční prostředky v oblasti ochrany ovzduší (2007),
- Výkonnost programů strukturálních fondů EU v oblasti zaměstnanosti a/nebo životního prostředí (2007/2008),
- Řídicí a kontrolní systémy strukturálních fondů EU (2008).

Nedocházelo pouze k dvoustranné a vícestranné výměně zkušeností a k auditům na úrovni našich dvou kontrolních institucí, v dubnu 2012 se konala také dvoustranná schůzka zástupců českého parlamentu, jmenovitě delegace ústavně-právního výboru Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky, s prezidentem dr. Moserem v prostorách rakouského Účetního dvora. Na této schůzce byl představen mandát rakouského Účetního dvora a podrobnosti týkající se kvalifikace pro audity spolkových zemí, obcí a veřejnoprávních podniků.

Nejvyšší kontrolní úřad České republiky je aktivním hráčem a nezbytným partnerem v evropské i mezinárodní komunitě pro externí kontrolu veřejných účtů. V současnosti zaměřuje NKÚ své mezinárodní aktivity na úrovni EUROSAI a INTOSAI na sdílení znalostí, profesní normy, audity životního prostředí a boj proti korupci a praní peněz.

Naše dvě nejvyšší kontrolní instituce zažívají také zvláštní druh úzké spolupráce: jedná se o spolupráci v rámci nejvyšších kontrolních institucí zemí Visegrádské skupiny, Rakouska a Slovinska (tzv. „V4+2“). Na této úrovni diskutují naši představitelé o aktuálních tématech, často v kontextu EU, a rozvíjejí nové myšlenky a přístupy.

Témata současných i budoucích aktivit nejvyšších kontrolních institucí

Jedním z témat, o kterých diskutovali představitelé na schůzce V4+2 v Maďarsku v roce 2012, byly zbývající otázky týkající se úlohy externí kontroly veřejných účtů v souvislosti s vývojem v Evropské unii a s evropskými stabilizačními nástroji, jako je ESM.

Nedávno přijaté a předpokládané nástroje pro fiskální a rozpočtové řízení Evropské unie (EU) – jako evropský semestr a legislativní balíčky šesti a dvou právních aktů týkajících se správy ekonomických záležitostí – mají různé důsledky. Na jedné straně se kompetence členských států EU přesouvají na úroveň EU, na druhou stranu má tato rozpočtová restrukturalizace také dopady na úlohu a úkoly vnitrostátních parlamentů. Vyvstávají tak otázky zejména v souvislosti s budoucími úkoly nezávislých externích veřejných kontrolních institucí – kontrolních institucí členských států EU a Evropského účetního dvora.

Pro objasnění bych rád v krátkosti nastínil nevyřešené otázky vzniklé při provádění tohoto nového finančního nařízení EU č. 966/2012, o kterých se jednalo a stále jedná:

- Budou mít vnitrostátní nejvyšší kontrolní instituce nové úkoly a povinnosti a bude zasažena jejich nezávislost?
- Co kontrolní výsada vnitrostátních parlamentů?
- Bude zapotřebí upravit spolupráci s EÚD (pokud jde o věcné požadavky na zpracování prohlášení o věrohodnosti) nebo vyvstanou další konkrétní úkoly?

Představitelé nejvyšších kontrolních institucí zemí V4+2 diskutovali o těchto otázkách v roce 2012 a rozhodli se zvýšit povědomí o těchto tématech v Kontaktním výboru – fóru představitelů nejvyšších kontrolních institucí členů EU a představitelů Evropského účetního dvora.

Po této diskusi Kontaktní výbor rozhodl zřídit pracovní skupinu, která se bude zabývat

- nejnovějším vývojem v EU v souvislosti se vznikem nové hospodářské, fiskální a finanční architektury,
- předpoklady efektivního plnění těchto úkolů a
- požadavky na nezávislost, efektivitu a věrohodnost nejvyšších kontrolních institucí,

aby se mohly co nejefektivněji podílet na budoucích legislativních procesech, třeba prostřednictvím konzultací, a aby při tom mohly stavět na silných stránkách a zkušenostech Kontaktního výboru a jeho členských organizací.

Současná práce na úrovni EU v tomto směru je zřetelným důkazem dopadu naší spolupráce na evropské úrovni, což přispívá k posilování vnější kontroly státních orgánů.

Závěr

Společné úsilí a zdůraznění jednoho možného směru budoucího vývoje uvedené výše jsou cennými příklady snahy NKÚ rozplánovat si své úsilí o ještě efektivnější kontrolu státních orgánů. Rakouský Účetní dvůr je velmi vděčný za dlouhotrvající partnerství a cenný příspěvek NKÚ k práci INTOSAI.

Závěrem bych chtěl využít této příležitosti, abych Nejvyššímu kontrolnímu úřadu České republiky ještě jednou vyjádřil co nejsrdečnější gratulace rakouského Účetního dvora a jeho prezidenta dr. Mosera k 20. výročí NKÚ.

PROJEV MILOŠE ZEMANA, PREZIDENTA ČESKÉ REPUBLIKY

Vážený pane předsedo senátu, vážený pane prezidente Nejvyššího kontrolního úřadu, vážená paní viceprezidentko, děkuji za pozvání, rád jsem přišel. Nebudu vás unavovat dlouhým projevem, chtěl bych pouze říci několik málo věcí.

Za prvé, velice vítám, že po delší době, kdy vedení NKÚ nebylo obsazeno, došlo k rozumné politické dohodě a jmenoval jsem jak prezidenta, tak paní viceprezidentku.

Chtěl bych oběma z nich, byť jsou, nebo byli zvoleni jako poslanci za různé politické strany, připomenout jev, kterému se říká Becketův syndrom. Becketův syndrom spočívá v tom, že stanete-li se vedoucími představiteli té či oné instituce, začnete jednat v zájmu této instituce, a to ať byla vaše minulá historie jakákoliv. Konec konců Thomas Becket, milec krále Jindřicha, byl jím dosazen za arcibiskupa a nebylo většího bojovníka za církve, než byl právě Becket. Proto se tomu říká Becketův syndrom.

A já bych si přál, abyste si tento Becketův syndrom osvojili a byli v čele Nejvyššího kontrolního úřadu těmi, kdo budou hájit svaté právo, které kdysi Norbert Wiener vyjádřil jako právo zpětné vazby. To znamená právo kontroly, a to i kontroly nad tím, co dnes bohužel kontrolováno není. Proto bych vám chtěl říci, že budu rád podporovat jakýkoliv zákon, který rozšíří úměrným způsobem pravomoci kontrolního úřadu, a to samozřejmě za předpokladu, že tyto pravomoci bude Nejvyšší kontrolní úřad také efektivně vykonávat.

Pan prezident mě seznámil s předchozími výročními zprávami NKÚ a ke své lítosti jsem zaznamenal, že počet podaných trestních oznámení touto institucí byl poněkud nízký a pohyboval se za celý rok tuším mezi třemi až pěti případy.

A právě zde bych stejně tak, jako řečníci přede mnou, chtěl připomenout Lubomíra Voleníka. Jako premiér jsem s ním spolupracoval čtyři roky. Pocházel z jiné politické strany, než jsem byl tehdy já, ale nebylo to vidět. Byl ostrý jako břitva a na zasedání mé vlády přinášel návrhy trestních oznámení, které vláda vždy ve 100 % případů podpořila. Takže přeji novému vedení Nejvyššího kontrolního úřadu, aby i v této oblasti následovalo příklad Lubomíra Voleníka.

Závěrečná věta, kterou bych se vrátil k oné Wienerově citaci, zní: „Systém bez kontrolních zpětných vazeb degeneruje.“ Obávám se, že takovou degenerativní situaci zažíváme právě dnes a že jednou z jejích příčin je nedostatek kontrolních vazeb a nedostatek pravomocí Nejvyššího kontrolního úřadu.

Přeji vám, až se sejdeme příště, abychom už nemuseli o degeneraci mluvit.

Děkuji vám za pozornost.

1993
2013
let NKÚ

Č á s t III.

Obrazová příloha

III. kongres EUROSAI, Praha (1996)

Promoce v Plzni (1998)

Setkání se zaměstnanci (1999)

Setkání s lámou (2000)

Twining, Přestavlky (2002)

**Blahopřání JUDr. Voleníkovi
ke zvolení ve druhém funkčním
období (2002)**

Ruční instalace PC typu REN (2003)

Kontaktní výbor, Praha (2003)

Návštěva prezidenta Účetního dvora Rumunska (2005)

Paralelní kontrola DPH se slovenským NKÚ (2005)

Členové Kolegia NKÚ na tiskové konferenci (2005)

Seminář Audit veřejné pomoci a dotací, Praha (2006)

Paralelní kontrola DPH s německým Spolkovým účetním dvorem (2008)

Schůzka styčných pracovníků nejvyšších kontrolních institucí EU, Praha (2010)

Sportovní hry NKÚ (2010)

Setkání s velvyslanci (2010)

**Mezinárodní seminář INTOSAI
zaměřený na boj proti korupci,
Praha (2011)**

Schůzka V4+2, Luhačovice (2011)

Sportovní hry NKÚ (2012)

Vedoucí zaměstnanci NKÚ (2012)

Kolegium NKÚ (2012)

**Současní a bývalí členové
Kolegia NKÚ (2013)**

**Odborný seminář k 20. výročí NKÚ,
Senát PČR (2013)**

**Odborný seminář k 20. výročí NKÚ,
Senát PČR (2013)**

**Vydal Nejvyšší kontrolní úřad
v roce 2013**

1993
2013
let NKÚ

